

GEMEENTE ENSCHEDE

DUURZAME

JEUGDHULP

DISCUSSIONOTA

ENSCHUDE

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING 3

2. UITGANGSPUNTEN 4

2.1 Leidende principes regiovisie	4
2.2 Gedeelde verantwoordelijkheid	4
2.3 Waken voor maakbaarheidsdenken	5
2.4 Lange termijn strategie	5
2.5 Jongeren betrekken	5

3. GEZAMENLIJKE ANALYSE MET HET VELD 6

3.1 Planmatig	6
3.2 Relatie andere trajecten	6
3.3 Cijfers en ervaringsverhalen	6
3.4 Vervolg	8

4. FINANCIËN 9

4.1 Inkomsten, uitgaven, tekorten	9
4.2 Oorzaken voor het tekort	11
4.3 Verwachte besparingen landelijk vanuit hervormingsagenda jeugd 13	
4.4 Uitgaven op hoofdlijnen	15

5. JEUGDHULPGEBRUIK 18

5.1 Instroom	18
5.2 Jeugdhulpgebruikers	20
5.3 Verwijzers	22
5.4 Soorten zorg	28
5.5 Zorgintensiteit – kosten per cliënt	34
5.6 Zorgduur en zorgfrequentie	36
5.7 Samenloop met bijstand en wmo	39
5.8 Cliënttevredenheid	40
5.9 Samengevat	41

6. VERBETERKANSEN 42

6.1 Landelijke maatregelen	42
6.2 Regionale maatregelen	43
6.3 Lokale maatregelen: wat we al doen	44
6.4 Lokale kansen: vanuit de jeugd	45
6.5 Lokale kansen: vanuit veldgesprekken	46

7. DISCUSSIE 50

8. VERVOLG 53

1. INLEIDING

In 2022 kreeg bijna 1 op de 6 Enschedese jeugdigen (t/m 17 jaar) jeugdhulp. Dit aandeel neemt jaar na jaar toe. We maken ons daar zorgen over. We willen begrijpen hoe dit kan en hoe we ervoor kunnen zorgen dat minder jeugdigen afhankelijk zijn van hulp.

Bovendien laat de prognose van juli 2023 ons zien dat de jeugdhulp ons dit jaar 17 miljoen euro meer kost dan we er van het Rijk voor krijgen en dit bedrag kan nog verder oplopen. Dat is niet houdbaar zonder dat we goed onderzoeken welke keuzes we daar als gemeente in willen en kunnen maken.

We werken toe naar een nota met een lange termijn plan voor het verbeteren van jeugdhulp in Enschede. De planning is om deze in het voorjaar naar de raad te sturen. Om tot een onderbouwde aanpak te komen zijn we op 1 juli met een project gestart om meer zicht te krijgen op de Enschedese situatie. In de afgelopen maanden hebben we het jeugdhulpgebruik in cijfers geanalyseerd, is deskresearch uitgevoerd en zijn veldgesprekken gevoerd met verschillende betrokkenen die een rol spelen in de uitvoering van de Jeugdwet in Enschede. Dat proces is ook de komende maanden nog bezig. In deze discussienota presenteren we uw raad de opbrengsten tot zover en delen we een aantal dilemma's. Het doel van deze notitie is om uw raad maximaal in positie te brengen door uw opvattingen, inzichten en politieke duiding op te halen. De uitkomsten van het gesprek met uw raad nemen we mee in de nota die ter besluitvorming aan u wordt voorgelegd.

In deze discussienota staan de voorlopige opbrengsten van het onderzoek centraal. Het is belangrijk om daarbij te zeggen dat daarin nog geen concrete voorstellen staan. We kunnen daardoor de komende maanden nog benutten om uw input te verwerken en concrete voorstellen uit te werken. Wel kunnen we al zeggen dat er geen gemakkelijke antwoorden of snelle oplossingen voorhanden zijn. De stijging van jeugdzorggebruik en de toenemende kosten vormen een landelijk probleem dat samenhangt met brede maatschappelijke veranderingen. Een belangrijk deel van het tekort op jeugdhulp is niet beïnvloedbaar door de gemeente. Daarnaast zijn oplossingen niet alleen te vinden in het domein van de jeugdzorg zelf, maar juist ook daarbuiten. Het vergt niet alleen politieke keuzes, maar ook een maatschappelijk gesprek. Voor beiden proberen we met deze discussienota een eerste aanzet te doen. Het doel is dat jongeren zoveel als mogelijk gezond en veilig kunnen opgroeien in Enschede in een liefdevolle omgeving waar ze zich gezien weten. Het is onze overtuiging dat we daar als ouders, vrijwilligers, professionals, leerkrachten, organisaties en gemeente samen voor aan zet zijn.

In de volgende paragraaf beschrijven we de uitgangspunten waarmee we van start zijn gegaan. In paragraaf 3 omschrijven we hoe we het onderzoek hebben aangepakt. In paragraaf 4, 5 en 6 komen de eerste uitkomsten aan bod. In paragraaf 7 vindt u een aantal stellingen om samen het gesprek over aan te gaan. We sluiten af met een vooruitblik op het vervolg.

2. UITGANGSPUNTEN

Met de strategie duurzame jeugdhulp streven we naar een toekomst waarbij minder jeugdigen dan nu (intensieve) jeugdhulp nodig hebben en de betaalbaarheid ten opzichte van 2022 vergroot is. Voor de duurzame strategie jeugdhulp hebben we een aantal uitgangspunten geformuleerd die het kader vormen voor de nota dit voorjaar.

2.1 LEIDENDE PRINCIPES REGIOVISIE

Ten eerste sluiten we aan bij de uitgangspunten die we samen regionaal hebben vastgesteld. In de Regiovisie Jeugdhulp Twente staat hoe aanbieders, professionals en gemeenten in de aankomende jaren vanuit samenwerking de sociale basis naar een hoger plan gaan tillen. We hebben met elkaar afgesproken dat iedere jeugdige in Twente een toekomst heeft om naar uit te kijken en trots op te zijn¹.

We willen dat de strategie duurzame jeugdhulp waar we lokaal aan werken, past binnen de leidende principes die we in de Regiovisie Jeugd al met elkaar hebben afgesproken. Deze principes zijn op 31 januari 2022 met uw raad besproken en vastgesteld.

Het betreft de volgende principes:

- Jeugdige in zijn/haar omgeving staat centraal
- Normaliseren is het uitgangspunt
- Ondersteuning licht en nabij als mogelijk, zo zwaar en specialistisch als nodig
- Thuis, tenzij
- Overzichtelijk, effectief en beheersbaar zorglandschap
- Geen wachtlijsten
- Investeren in blijvend leren en verbeteren, datagedreven
- Stelsel is duurzaam en betaalbaar

2.2 GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID

Ten tweede zien we de problematiek in jeugdhulp niet als een verantwoordelijkheid van de gemeente Enschede alleen. Een deel van de verandering komt vanuit landelijke inzet, denk bijvoorbeeld aan de aanpassing van de Jeugdwet wat betreft de reikwijdte hiervan of het stimuleren van de maatschappelijke dialoog over wat normaal is en bij opgroeien hoort. Daarnaast zijn er zaken die we samen met Twentse gemeenten en stakeholders in onze regio oppakken, bijvoorbeeld het inrichten van alternatieven voor gesloten jeugdhulp. Lokaal hebben we een gedeelde verantwoordelijkheid met ouders, scholen, jeugdzorgprofessionals, verwijzers, maar ook het brede veld van sport- en welzijnswerkers, jeugdgezondheidszorg enzovoort. In de strategie duurzame jeugdhulp en het proces hier naartoe vinden we het belangrijk om deze gedeelde verantwoordelijkheid tot uiting te laten komen. We hebben als gemeente een belangrijke verantwoordelijkheid, maar het is niet realistisch alles van de overheid te verwachten. Juist ook de samenleving heeft een rol te spelen voor een goede toekomst voor onze jongeren.

¹ Regiovisie Jeugdhulp Twente (2022)

2.3 WAKEN VOOR MAAKBAARHEIDSDENKEN

Ten derde willen we waken voor maakbaarheidsdenken. Recent promotieonderzoek van Sharon Stellaard naar een halve eeuw jeugdbeleid heeft laten zien dat de kern van de problemen al een halve eeuw nauwelijks is veranderd². Oude problemen zijn hardnekkig, nieuwe ontstaan ten gevolge van het hervormingsbeleid. Iedere hervorming is te zien als een reactie op de problemen die voortkomen uit de daaraan voorafgaande problemen en daarop ingezette interventies en vormt de oorzaak voor de daaropvolgende hervorming. Stellaard noemt dit boemerangbeleid en houdt een pleidooi voor reflectiekamers waarbij we stilstaan, terugkijken en uitzoomen. Grote hervormingen hebben in de afgelopen decennia niet de oplossing gebracht. Daarom hebben we in het proces om te komen tot de strategie duurzame jeugdhulp veel gesproken met en geluisterd naar de mensen en jongeren die betrokken zijn bij de jeugdzorg. Het is van belang dat te blijven doen.

2.4 LANGE TERMIJN STRATEGIE

We realiseren ons dat veranderingen in de jeugdhulp niet zomaar gerealiseerd zijn en dat hier echt een lange termijn strategie voor nodig is, waarbij we voor langere tijd samen met partners werken aan verbeterlijnen. Het VerweyJonkerInstituut deed in 2021 onderzoek bij vijf gemeenten waar de transformatie goed vorm kreeg en waar de kosten beheersbaar bleven³. Eén van de thema's die in samenhang met andere elementen een belangrijke rol speelde, was dat in deze gemeenten visie, waarden en leidende principes in de loop der tijden redelijk stabiel waren gebleven. Ook waren deze gemeenten al ruim voor 2015 met de transformatie aan de slag. We moeten koers houden, lange lijnen trekken en consequent en geduldig blijven werken aan het plan dat nu in de maak is.

2.5 JONGEREN BETREKKEN

We vinden het belangrijk om niet alleen te komen tot een jeugdhulpstrategie vóór jongeren, maar dit ook mét hen te doen. Uiteindelijk weten jongeren vaak goed wat zijzelf of andere jongeren nodig hebben. Zij bieden een ander perspectief dan de verschillende professionals en we willen die verschillende perspectieven combineren. De uitdaging zit in het vinden van de juiste manieren om jongeren te betrekken.

² Stellaard, S. D. (2023). Boemerangbeleid: Over aanhoudende tragiek in passend onderwijs- en jeugdzorgbeleid. Den Haag: Boombestuurskunde

³ Sondejker et al. (2021). Eigenwijs transformeren. Eindrapport. Verwey Jonkerinstituut.

3. GEZAMENLIJKE ANALYSE MET HET VELD

Vanaf 1 juli 2023 zijn we gestart met het project strategie duurzame jeugdhulp. Het doel is om te komen tot een goed onderbouwde strategie voor duurzame jeugdhulp. Het project loopt tot de zomer 2023 en kent 5 fasen. Het project kent een uitgebreide analysefase en een brede betrokkenheid van professionals van binnen en buiten de gemeente. In deze paragraaf beschrijven we onze aanpak en waar we op dit op moment staan.

3.1 PLANMATIG

We begonnen het project met een analyse van de Enschedese situatie. Hierin zijn verbetermogelijkheden verzameld vanuit cijfers, onderzoek en praktijk. In de komende periode gaan we al deze verbetermogelijkheden ordenen en komen we tot een aantal strategierichtingen die we vervolgens concreter gaan uitwerken tot de strategie. Dit voorjaar wordt de strategie voorgelegd aan de gemeenteraad. Direct daarna gaan we aan de slag met een implementatieplan om de strategie naar uitvoering te brengen. Op dit moment zitten we in de afronding van fase 1 en de start van fase 2.

3.2 RELATIE ANDERE TRAJECTEN

Dit project heeft een duidelijke relatie met andere trajecten binnen en buiten de gemeente. Denk hierbij aan het onderzoek naar de wijkteams, strategie duurzaam wmo-beleid en de regionale samenwerkingsagenda. De regionale samenwerkingsagenda is een uitwerking van de Regiovisie Jeugdhulp Twente. We zoeken hierin zo veel mogelijk synergie.

3.3 CIJFERS EN ERVARINGSVERHALEN

In onze analyse kijken we niet alleen naar cijfers en feiten, maar nemen we ook de ervaringen van verschillende partners mee die allemaal vanuit hun eigen rol en perspectief de cijfers en feiten kunnen duiden en kleuren.

Concreet betekent dat dat we aan de slag zijn gegaan met data-analyse, deskresearch en veldgesprekken om antwoorden te vinden op de volgende vragen:

1. Wat kenmerkt de gebruikers van jeugdhulp en waar zit de toename in jeugdhulpgebruik en mindere betaalbaarheid vooral? En welke verklaringen zijn hiervoor?
2. Hoe doen we het nu en wat zijn daarin goede en minder goede elementen?
3. Wat kunnen we leren van elders?
4. Wat zijn de meest kansrijke oplossingsrichtingen voor Enschede?

DATA-ANALYSE

We hebben cijfers bij elkaar gebracht vanuit verschillende bronnen om inzicht te krijgen in het jeugdhulpgebruik in Enschede. Hierbij hebben we gekeken naar verschillende aspecten zoals de gebruikers, de verwijzers, type jeugdhulp, zorgduur, cliënttevredenheid, crisis- en complexe situaties, in- en uitstroom en kosten van jeugdhulp. Hierbij is steeds gekeken naar a) wie of wat binnen een thema de grootste groep is, bijvoorbeeld wie is de grootste verwijzer, b) hoe de trend van de afgelopen jaren er uit ziet en c) hoe we het doen ten opzichte van andere vergelijkbare gemeenten.

Gebruikt zijn verschillende dashboards en de kwartaalrapportage die we zelf bijhouden, dashboards van Kennispunt Twente en CBS. We hebben enkele extra analyses gedaan op financiële data. Inzicht in cliënttevredenheid komt uit het cliënttevredenheidsonderzoek dat jaarlijks door I&O Research wordt uitgevoerd. Daarnaast zijn er gegevens aangeleverd vanuit het Coördinatiepunt Spoedhulp Jeugd Twente, onafhankelijke cliëntondersteuner Jeugdstem en het Regionaal Expertiseteam Jeugd (RET).

DESKRESEARCH & EXPERTINTERVIEWS

In het deskresearch hebben we kennis vanuit landelijke onderzoeken verzameld en lokale kennis vanuit eigen beleid en projecten. Contractmanagers hebben een quick scan gemaakt van verslagen van contractgesprekken met aanbieders. Daarnaast hebben we gesproken met onderzoekers van het NJI en landelijk projectleider wachttijdenaanpak VNG Voor de Jeugd om ons te wijzen op relevante voorbeelden, stukken en do's en don'ts.

VELDGESPREKKEN

In september en oktober zijn veldgesprekken gevoerd met verschillende ketenpartners (intern en extern) die een rol vervullen in de uitvoering van de Jeugdwet in Enschede. In deze gesprekken is ingegaan op de rol van iedere partner, wat er al gebeurt en waar men nog kansen ziet om jeugdhulp te voorkómen, of beter passend te laten zijn en kosten te besparen. Er zijn gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van de volgende groepen:

- Wijkteams
- Gecertificeerde instellingen (GI's)
- Huisartsen (twee afzonderlijke huisartsen)
- POH's Jeugd
- Contractmanagers
- Bedrijfsbureau
- Toezichthouders
- Onafhankelijke cliëntondersteuning
- Regionaal Expertiseteam
- Speciaal onderwijs
- Zorgaanbieders
- Aanbieders van voorliggende voorzieningen (Alifa, GGD, Humanitas etc)
- Beleidsadviseurs van aanpalende beleidsterreinen (onderwijs, armoede, kinderopvang)

JONGERENPERSPECTIEF

Eind september hebben we samen met Kinderperspectief en Jarabee een pizza-avond georganiseerd waar zes jongeren uit de Jongerenraad van Jarabee na de pizza met ons in gesprek gingen over de vragen:

- Wanneer is jeugdhulp passend volgens jou?
- Welke voorbeelden kun je geven waaruit blijkt dat jeugdhulp jou op een goede manier heeft geholpen?
- Welke voorbeelden kun je geven waaruit blijkt dat jeugdhulp jou negatief heeft 'geholpen'?
- Wat heb jij nodig in of uit je omgeving om te voorkomen dat je in aanraking komt met de jeugdhulp?

- Wat hebben we dan nodig om jeugdhulp te verbeteren?

Het jongerenberaad vroegen we om met ons mee te denken over de juiste manieren om jongeren te betrekken. Verder bekijken we of we eventueel begin volgend jaar ook jongeren via scholen kunnen betrekken in ons traject.

STRATEGIEGROEP

Alle input wegen we samen met een groep diverse professionals. Dit noemen we de strategiegroep. Ieder denkt vanuit verschillende achtergrond en perspectief mee (wijkteams, contractmanagement, zorgaanbieders, gecertificeerde instelling (GI), cliëntondersteuning, huisartsen, jeugdbeleid, preventiebeleid en inkoop).

3.4 VERVOLG

We leveren uw raad op dit moment een tussenstand van de analyse. Dit doen we, omdat we uw raad graag tijdig willen betrekken, zodat we uw opvattingen en politieke duiding mee kunnen wegen in het vervolg van dit traject naast de inbreng van alle eerder genoemde betrokkenen. De volgende paragraaf toont dus het grootste deel van de uitkomsten, maar we moeten ook nog een deel van de opgehaalde informatie verwerken. Voor de rest van 2023 staan de volgende activiteiten gepland:

- De opbrengst van de veldgesprekken verder uitwerken.
- Een uitbreiding van de quickscan contractmanagement gericht op ontwikkelingen, knelpunten en verbeterpunten.
- Enkele verdiepingen op data (met name uitsplitsing wijkteams) en eventueel dossieronderzoek op opvallendheden.
- Uitzoeken hoe het type zorgorganisatie van invloed is op het zorggebruik en de zorgkosten.
- Overzicht van effectiviteit huidige projecten en initiatieven op basis van bestaande evaluaties.
- Verrijken van oplossingsrichtingen met goede voorbeelden elders.
- Met de strategiegroep de verschillende oplossingsrichtingen wegen, welke zijn het meest passend?
- Uit alle veldgesprekken de verbeterpunten destilleren die we al in 2024 in gang kunnen zetten.

4. FINANCIËN

Met de strategie duurzame jeugdhulp streven we naar een toekomst waarbij minder jeugdigen dan nu (intensieve) jeugdhulp nodig hebben en de betaalbaarheid ten opzichte van 2022 vergroot is. In deze paragraaf zoomen we in op de analyse rondom het tweede deel van onze doelstelling: de betaalbaarheid. Alle elementen van jeugdhulp: het aantal jeugdigen dat we helpen, hoeveel nieuwe jeugdigen daar bij komen, wat voor zorg ze krijgen en hoe lang en intensief die zorg is, hebben uiteindelijk invloed op het totale financiële plaatje. De financiën zijn daarmee een samenvatting van de situatie en een logisch startpunt. We geven in deze paragraaf duidelijkheid op welk deel van het financiële tekort we met een strategie duurzame jeugdhulp mogelijk invloed kunnen uitoefenen. In de volgende paragraaf gaan we in op het jeugdhulpgebruik.

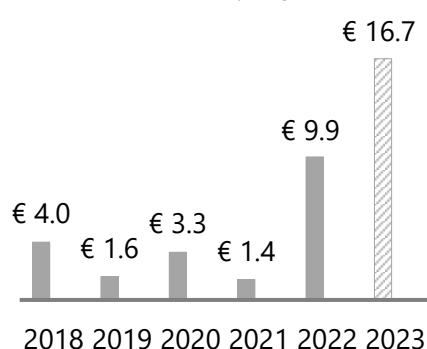
4.1 INKOMSTEN, UITGAVEN, TEKORTEN

Tussen 2018 en 2023 zijn de uitgaven ieder jaar groter dan wat begroot is (figuur 4.1a). In 2022 en 2023 is het tekort ten opzichte van de begroting aanzienlijk opgelopen. De prognose voor het tekort van 2023 is geen vaststaand gegeven en wordt op basis van ontwikkelingen gedurende het jaar bijgesteld. De huidige prognose (juli) toont voor 2023 een verwacht tekort van 16,7 miljoen.

Tussen 2018 en 2021 bestond het begrote bedrag naast Rijksmiddelen ook uit eigen middelen (algemene dekking). Vanaf 2022 bestond de begroting alleen uit Rijksmiddelen. Figuur 4.1b laat zien dat wanneer we puur naar de Rijksmiddelen kijken de verschillen in jaren al minder groot zijn, maar nog steeds is het tekort 2022 en 2023 aanzienlijk in vergelijking met voorgaande jaren. Dit vraagt een nadere verkenning.

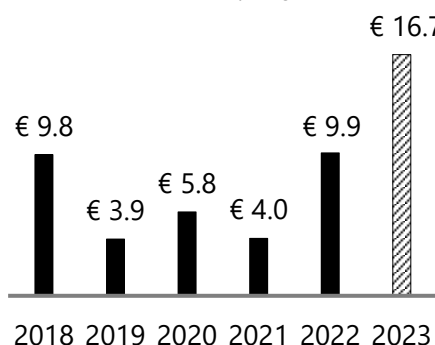
Figuur 4.1a

Financiële tekorten op jeugdhulp ten opzichte van de gemeentelijke begroting in miljoen euro's per jaar in periode 2018-2023* (Programmabureau Sociaal)

Figuur 4.1b

Financiële tekorten op jeugdhulp ten opzichte van de ontvangen rijksmiddelen in miljoen euro's per jaar in periode 2018-2023* (Programmabureau Sociaal)

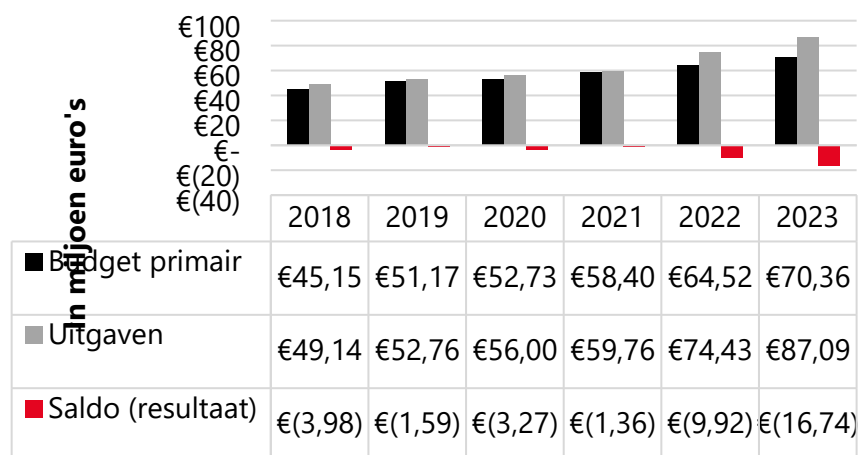

* Tekort over 2023 betreft prognosecijfer van juli 2023

Een tekort ontstaat door een verschil tussen de beschikbare middelen en de daadwerkelijke uitgaven. Figuur 4.1c toont voor de jaren 2018 en 2023 een overzicht van het begrote bedrag en de daadwerkelijk gerealiseerde uitgaven. Voor 2023 is dit een prognose. De figuur laat zien dat met name de uitgaven harder zijn gestegen dan de inkomsten.

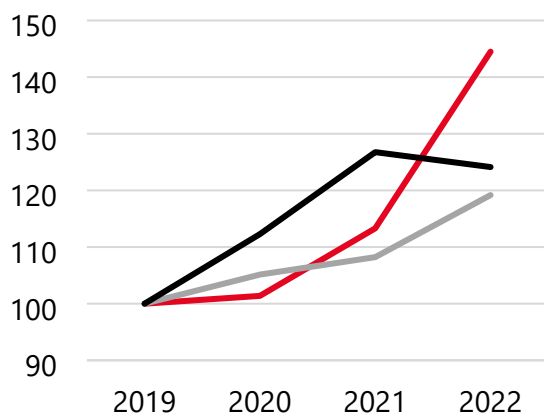
Figuur 4.1c

Inkomsten en uitgaven vergeleken 2018-2023 in miljoen euro's (Gemeente Enschede, juni 2023)

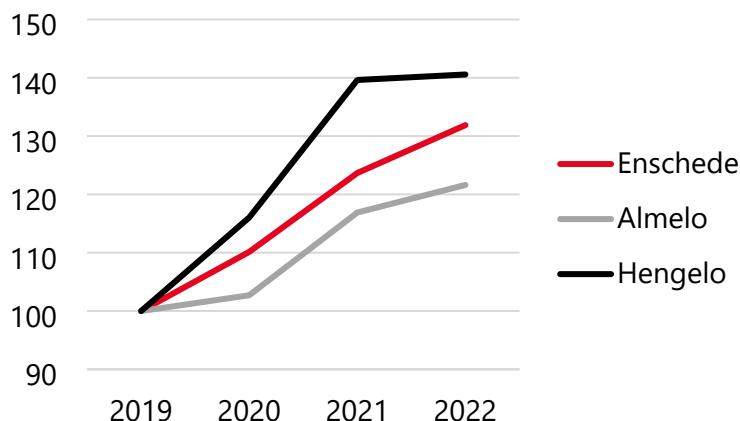

Zijn de kosten in andere gemeenten net zo sterk gestegen als in Enschede? Figuur 4.1d toont de ontwikkeling van alle gedeclareerde kosten voor jeugdhulp tussen 2019 en 2022. Het jaar 2019 is als uitgangspunt genomen (index=100). Te zien is dan dat voor Enschede de kosten vanaf 2020 gingen stijgen en in Almelo en Hengelo dit al eerder gebeurde. In Enschede zijn tussen 2021 en 2022 de kosten veel sterker toegenomen dan in Almelo en Hengelo. Dit komt *niet* doordat in Enschede er veel meer cliënten zijn bijgekomen, maar dit komt door de in Enschede veel sterkere stijging van de kosten per cliënt (zie 5.4). Om na te gaan in hoeverre het nieuwe woonplaatsbeginsel deze vergelijking beïnvloedt, toont figuur 4.1e de kostenontwikkeling voor jeugdhulp exclusief verblijf. Het woonplaatsbeginsel heeft namelijk vooral effect op de kosten van verblijf. Hier zien we dat de kostenontwikkeling in Enschede tussen Almelo en Hengelo in beweegt, dus daarin veel meer dezelfde trend volgt.

Figuur 4.1d Ontwikkeling declaraties Jeugdhulp tussen 2019 (index=100) en 2022. (Twentse Monitor Sociaal Domein, 2023)

Figuur 4.1e Ontwikkeling declaraties jeugdhulp uitgezonderd verblijf tussen 2019 (index=100) en 2022 (Twentse Monitor Sociaal Domein, 2023)

4.2 OORZAKEN VOOR HET TEKORT

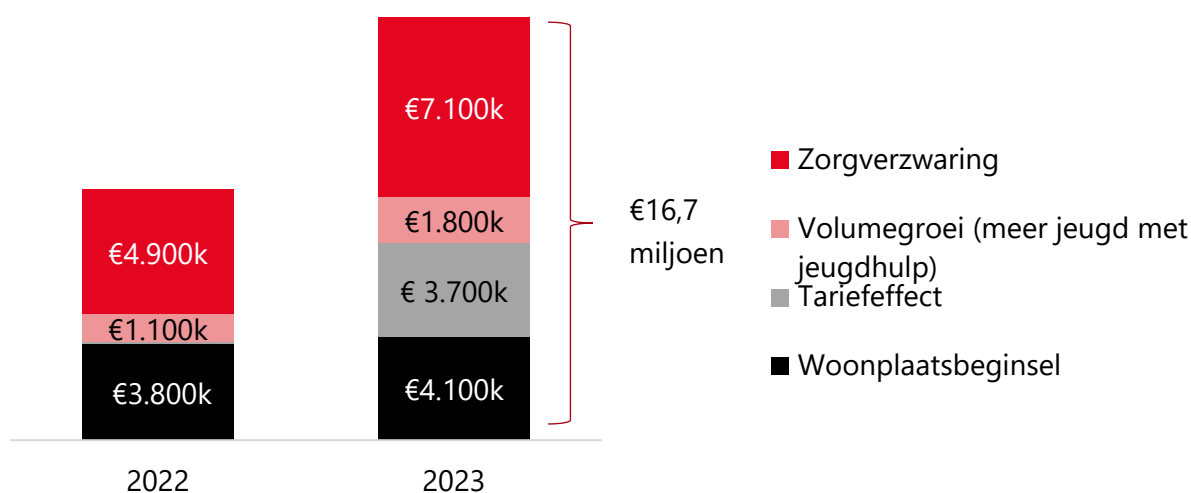
Om inzicht te krijgen in de oorzaken van het financiële tekort op hoofdlijnen is een verdiepende analyse gedaan op de situatie 2022 en de prognose van juli 2023. De uitkomst hiervan is te zien in figuur 4.2a.

Hier zijn globaal vier oorzaken genoemd:

- 1) Extra kosten voor de wijziging van het woonplaatsbeginsel
- 2) Niet gedekte tariefstijgingen voor jeugdhulp
- 3) Extra kosten door niet begrote volumegroei (meer jeugdigen in jeugdhulp dan verwacht)
- 4) Extra kosten door zwaardere zorg dan begroot (langduriger, duurdere zorgvormen, en intensiever)

Figuur 4.2a Opbouw financieel tekort in 2022 en 2023 langs vier hoofdverklaringen (Programmabureau Sociaal, oktober 2023)

* Tekort over 2023 betreft prognosecijfer van juli 2023

Vanaf 1 januari 2022 is het nieuwe woonplaatsbeginsel ingegaan (zie kader, blz. 26). Voor de gemeente Enschede betekent de invoering van het nieuwe woonplaatsbeginsel dat er vanaf 2022 *meer* jeugdigen onder de zorg van de gemeente Enschede vallen. Het gaat hierbij om jeugdigen met een voogd (GI). Veelal zitten deze jeugdigen in langdurige jeugdhulptrajecten (pleegzorg). Het Rijk compenseert de gemeente Enschede hiervoor met extra budget. Dit extra budget is echter niet toereikend gebleken om de kosten die de gemeente Enschede voor deze jeugdigen maakt te dekken. Er zijn dit jaar in de Tweede Kamer vragen gesteld over de uitwerking van de Wet wijziging woonplaatsbeginsel. Hier is recentelijk een reactie op gekomen van de Staatssecretaris⁴. Er wordt momenteel een SPUK (specifieke uitkering) ingericht om nadelige effecten van de invoering van de nieuwe definitie van het woonplaatsbeginsel te verzachten. Het is nog onduidelijk of Enschede hier aanspraak op kan maken.

In 2023 speelt naast het woonplaatsbeginsel het probleem van niet-gedekte tariefffecten. Om verschillende redenen zijn de tarieven voor jeugdhulp in 2022 en 2023 meer verhoogd dan waar in de begroting rekening mee is gehouden.

⁴ Ooijen, van M. (25 oktober 2023). Reactie inzake Schriftelijke vragen Van der Linden inz. Wet wijziging woonplaatsbeginsel. Geraadpleegd via overheid.nl

Het gaat hier om drie aspecten:

1. Effect onderzoek reële prijs (2023)

Bij het verlengen van contracten voor regionale inkoop van Jeugdhulp is een onderzoek uitgevoerd of de gehanteerde tarieven reëel zijn. Uit het onderzoek is gebleken dat een deel van de actuele tarieven als niet-reëel wordt beschouwd. Hierbij is voor 2023 een aanpassing noodzakelijk waar in de begroting geen rekening mee is gehouden. Dit effect bedraagt naar schatting €2,5 miljoen aan niet-gedekte kosten voor tariefstijging.

2. Deel van de prijsindexatie niet gedekt in de begroting (2023)

Voor 2023 is er in de begroting uitgegaan van een lagere indexatie (5,75%) dan daadwerkelijk gehanteerd (6,5%). Voor vervoer is ook een deel van de prijsindexatie niet gedekt in de begroting.

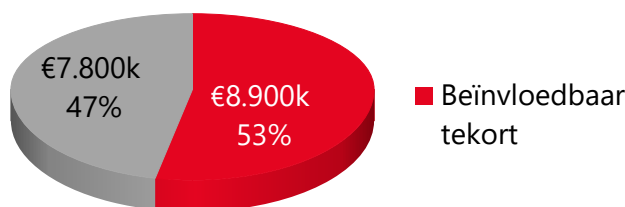
3. Niet gedekte indexering op overschrijding uitgaven (2022 en 2023)

Voor de extra uitgaven in 2021 en 2022 is in respectievelijk 2022 en 2023 de indexatie alleen toegepast op het begrote bedrag en niet op de hogere uitgaven.

Het resterende deel van het tekort, dat dus niet toe te wijzen is aan het nieuwe woonplaatsbeginsel of het niet-gedekte tariefeffect, is toe te wijzen aan meer gebruik van jeugdhulp dan wat het Rijk voor Enschede calculeert op basis van een aantal gemeente parameters. Hierbij is een schatting gemaakt van welk deel van het extra zorggebruik komt door extra jeugdigen in zorg en welk deel door hogere kosten per jeugdige door zorgverzekering. Vanuit de praktijk klinken geluiden dat omdat zorgaanbieders de gewenste zorg niet kostendekkend kunnen leveren, zij extra indicaties aanvragen. Hiervan is lastig na te gaan hoe groot dit aspect is én wat daadwerkelijke zorgverzekering is.

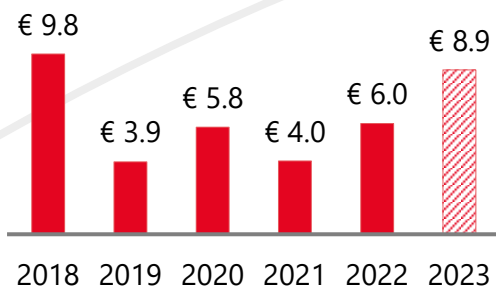
Het deel van het tekort dat ontstaat door het nieuwe woonplaatsbeginsel en niet-gedekte tariefeffecten kan gezien worden als niet-beïnvloedbaar. Dit tekort is immers niet ontstaan door een gewijzigde zorgvraag of zorgaanbod. Het tekort dat is ontstaan door meer jeugdhulpgebruik is in theorie beïnvloedbaar. Figuur 4.2b laat zien dat iets meer dan de helft van het verwachte tekort in 2023 beïnvloedbaar is.

Figuur 4.2b Beïnvloedbaar versus niet-beïnvloedbaar aandeel van het verwachte financiële tekort in 2023
(Programmabureau Sociaal, oktober 2023)

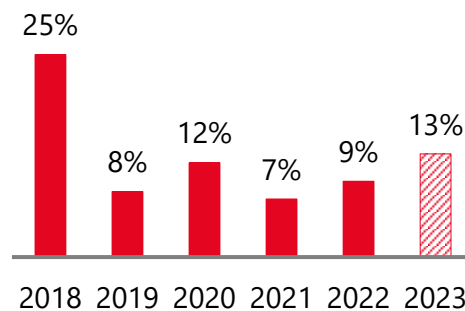

In figuur 4.2c staan nogmaals de jaarlijkse tekorten gepresenteerd ten opzichte van de Rijksbijdrage. Hierbij zijn alleen de beïnvloedbare kosten meegenomen die zijn veroorzaakt door toenemend jeugdhulpgebruik. Deze figuur laat zien dat het tekort van 2022 in lijn ligt met eerdere jaren. Het verwachte tekort van 2023 is wel relatief groot, maar was in 2018 nog groter. Hieruit zou je kunnen afleiden dat de tekorten die ontstaan door meer jeugdhulpgebruik in de afgelopen jaren in verhouding staat tot de tekorten in voorgaande jaren. Dit beeld is nog sterker wanneer we het tekort uitdrukken als percentage van de totale Rijksbijdrage (figuur 4.2d)

Figuur 4.2c Beïnvloedbare financiële tekorten op jeugdhulp vanuit de Rijksbijdrage in miljoen euro's per jaar, 2018-2023* (Programmabureau Sociaal)

Figuur 4.2d Beïnvloedbare financiële tekorten op jeugdhulp vanuit de Rijksbijdrage als percentage van die Rijksbijdrage, per jaar 2018-2023* (Programmabureau Sociaal)

* Tekort over 2023 betreft prognosecijfer van juli 2023

4.3 VERWACHTE BESPARINGEN LANDELIJK VANUIT HERVORMINGSAGENDA JEUGD

In de landelijke hervormingsagenda Jeugd⁵ worden maatregelen genoemd waarvan een inschatting is gemaakt wat deze aan besparing opleveren als ze doorgevoerd zijn. Allereerst is er landelijk veel discussie of deze besparingen reëel zijn. De gemeenten hebben de Hervormingsagenda in juni 2023 aangenomen waarbij zij hebben aangegeven dat de inhoudelijke agenda en de houdbaarheid van het financieel kader in de uitvoering moet worden bewezen. Voor iets minder dan twee derde van het landelijke besparingsbedrag is overeenstemming over mogelijke haalbaarheid. Over de overige ruime een derde is een nog hogere mate van onzekerheid. Een onafhankelijke deskundigencommissie brengt in 2025 en 2028 een zwaarwegend advies uit over de tot dan toe gerealiseerde besparingen en het vervolg.

Van de tabel met verwachte besparingen landelijk zoals deze nu is opgenomen in de hervormingsagenda hebben wij een evenredige vertaling gemaakt voor de financiële besparingen voor de gemeente Enschede (tabel 4.3a). Deze evenredigheid is een aanname. De eerste besparingen zouden vanuit de hervormingsagenda gezien in 2023 worden verwacht. Als dit klopt, dan zou in theorie zonder de hervormingsagenda het tekort in Enschede in 2023 nog ruim 4 miljoen hoger zijn. Hier zetten we wel kanttekeningen bij. Naast de onzekerheid die er landelijk is over de haalbaarheid van deze besparingen, zijn er ook maatregelen genoemd die in Enschede al eerder dan in 2023 zijn ingevoerd, denk aan de doorbraakmethode en de brede invoering van de POH Jeugd of regionalisering. In dat geval zijn er dus geen extra besparingen te verwachten.

⁵ Hervormingsagenda Jeugd 2023 - 2028 | Rapport | Rijksoverheid.nl

Tabel 4.3a Maatregelen hervormingsagenda met een verwacht besparingsbedrag, vertaald naar Enschede (Programmabureau Sociaal, 2023)

	x €1.000				
	2023	2024	2025	2026	2027
Versterken normale leven / veerkracht Jeugdigen en hun omgeving (B16)	€ 0	€280	€571	€850	€1.130
Afbakening reikwijdte (B2)	€780	€780	€780	€2.446	€2.446
Invoering doorbraakmethode (B15)	€1.176	€1.176	€1.176	€1.176	€1.176
Brede invoering POH jeugd GGZ (E1)	€873	€873	€873	€1.025	€1.025
Beperking verwijzingen naar gecontracteerd aanbod (B12)	€571	€571	€571	€571	€571
Regionalisering (B3)	-€151	-€151	-€151	-€128	-€47
Voorkomen en verkorten residentiële zorg (B17)	-€443	-€617	-€757	-€326	€23
Normaliseren voogdijondersteuning (B18)	€70	€70	€70	€303	€303
Selectie en contractering (B5)	-€12	€326	€722	€920	€839
Tariefdifferentiatie (B6)	€140	€163	€186	€198	€280
Standaardisatie uitvoering (B23)	€1.304	€1.304	€1.304	€2.609	€2.609
Overig (bijstellingen Rijk)	€47	-€419	-€990	€1.549	€1.491
TOTAAL effect vertaald naar Enschede	€4.356	€4.356	€4.356	€11.192	€11.844
Omvang onzeker					€4.449

In de hervormingsagenda wordt aangenomen dat de genoemde maatregelen in 2027 maximaal financieel effect hebben gesorteerd. Voor Enschede zou dat een jaarlijkse besparing van €11,8 miljoen zijn. Hiervan is vanuit de hervormingsagenda gezien ruim een derde een onzekere besparing.

Omdat van die €11,8 miljoen er in theorie al €4,3 miljoen vanaf 2023 is bespaard, blijft er voor de komende jaren nog een besparing van €7,5 miljoen over. Van deze €7,5 miljoen is een deel onzeker. Als we de komende jaren inderdaad alle genoemde financiële besparingen uit de hervormingsagenda behalen én als ook het onzekere deel en als het beïnvloedbaar financieel tekort van €8,9 miljoen niet verder oploopt, dan zouden we nog steeds een tekort overhouden (zie figuur 4.3b). We kunnen nog redeneren dat de verwachte besparingen in 2023 nog niet zijn opgetreden en later alsnog komen. In dat geval zouden we wel positief uitkomen. Dit voelt echter wel erg als wensdenken. Het lijkt reëler om te verwachten dat de €7.489 besparingen uit de hervormingsagenda het maximale is en waarschijnlijk minder. Er blijft dus nog een opdracht over.

Figuur 4.3b Opgave beïnvloedbaar financieel tekort versus gecalculeerde opbrengst hervormingsagenda, uitgaande van verwacht tekort 2023

4.4 UITGAVEN OP HOOFDLIJNEN

Voor de strategie duurzame jeugdhulp is het belangrijk om ons te richten op het in theorie beïnvloedbaar financieel tekort. In 4.1 werd al duidelijk dat het tekort vooral ontstaat door sterk toenemende kosten. Hier zoomen we even in op de uitgaven in totaal.

Het grootste deel van de kosten voor de uitvoering van de Jeugdwet worden besteed aan directe zorg. Ruim driekwart van de totale kosten zijn voor individuele maatwerkvoorzieningen en nog eens 9 procent voor bijzondere projecten. Hieronder vallen kosten voor Veilig thuis, de begeleiding jeugd en gezin vanuit het Leger des Heils, de collectieve schoolzorgarrangementen, het coördinatiepunt spoed, flexibel budget, kracht van verenigingen en de POH jeugd. De kosten voor lokale uitvoering beslaan 13 procent van alle kosten. Dit omvat de kosten voor de gemeentelijke toegang, beleid en overige (contractmanagement, backoffice). Het aandeel kosten voor lokale uitvoering is in Enschede net als in Hengelo en in Haaksbergen relatief laag in vergelijking tot andere (kleinere) Twentse gemeenten. Almelo deed in deze vergelijking niet mee. Mogelijk draagt de omvang van de gemeente er aan bij dat de uitvoering efficiënter kan worden georganiseerd. Tussen 2020 en 2021 is het percentage uitvoeringskosten in Enschede toegenomen. Tussen 2021 en 2022 bleef dit stabiel.

Figuur 4.4a

Uitgaven 2022 op hoofdlijnen (Kennispunt Twente)⁶

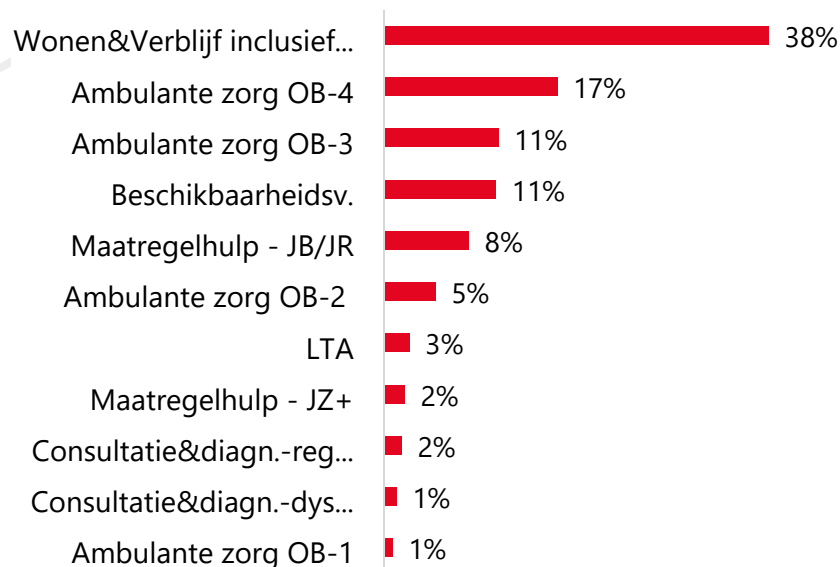

⁶ Kennispunt Twente (2023) Jaarrekeninganalyse Sociaal Domein Twentse gemeenten.

Van de uitgaven voor directe zorg gaat het grootste deel naar de verblijfszorg en bijbehorende begeleiding of therapie. Alhoewel de meeste jeugdigen ambulante behandeling (OB4) krijgen zijn in absolute zin de kosten het hoogst van jeugdhulp met verblijf (figuur 4.4b).

Figuur 4.4b

Verdeling van de totale kosten over de verschillende hoofdcategorieën zorg (individueel maatwerk) 2022
(Programmabureau Sociaal)

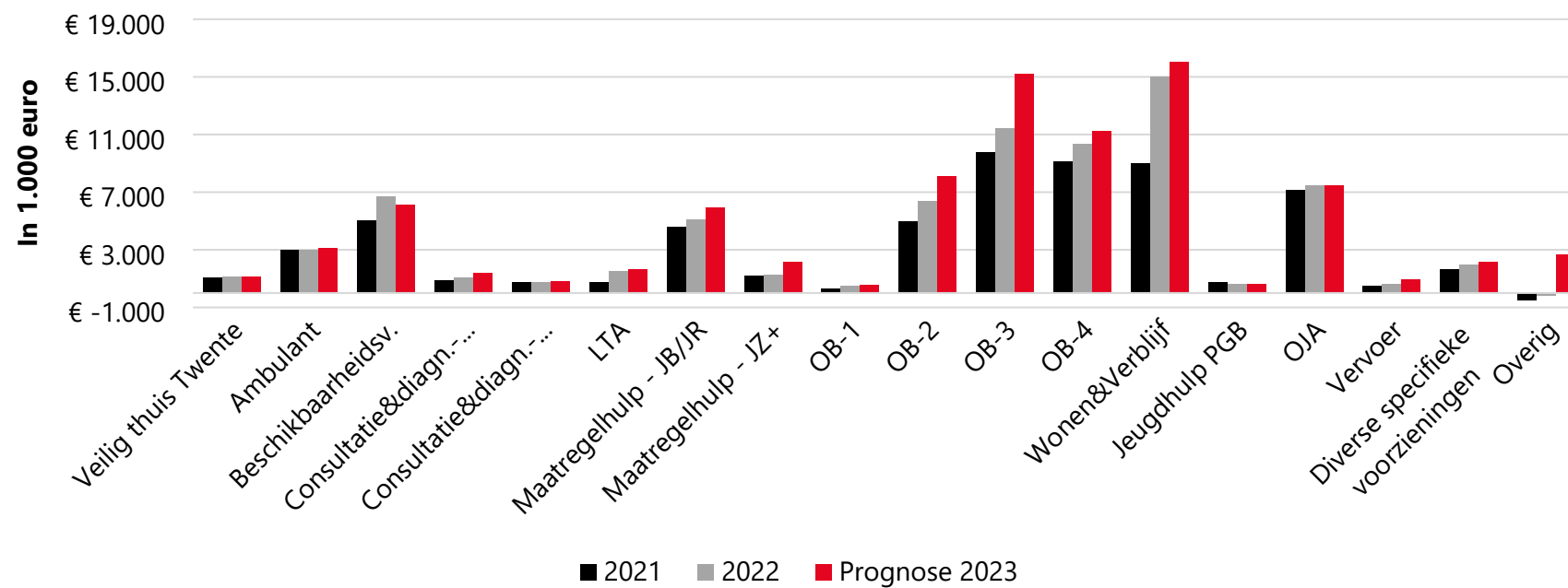

Figuur 4.4c biedt een uitsplitsing van alle directe zorg. Dit is een uitgebreidere figuur dan 4.4b met bijvoorbeeld ook kosten voor Veilig Thuis Twente en OJA (onderwijs-jeugdhulp arrangementen) toegevoegd. Hierin wordt alle begeleiding (OB2) en therapie (OB3) apart weergegeven, dus ook als deze in combinatie met verblijf wordt geboden.

Zoals figuur 4.4c laat zien is er voor de verschillende vormen van ambulante zorg een jaar op jaar toename van de kosten. Vooral bij therapie (OB3) is de kostentoeename aanzienlijk, zowel relatief als absoluut. De sterke kostenstijging tussen 2021 en 2022 voor wonen en verblijf in het kader van het woonplaatsbeginsel is hier ook duidelijk zichtbaar. De kosten voor OJA zijn daarentegen stabiel in de afgelopen jaren. OJA-scholen zijn vijf zorgintensieve scholen: scholen waarop relatief veel leerlingen zitten die gebruik maken van jeugdhulp. Op deze scholen is een jeugdhulpaanbieder aanwezig om sneller hulp te kunnen bieden. De kosten voor OJA betreffen alle jeugdhulpkosten (ook via andere jeugdhulpaanbieders of verwijzers) voor jeugdigen die op een OJA-school zitten.

Figuur 4.4c

Totale directe zorgkosten per type product (2021-2023), waarbij 2023 prognosecijfer is (Programmabureau Sociaal).

5. JEUGDHULPGEBRUIK

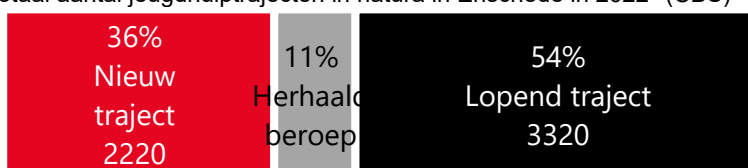
Hieronder beschrijven we hoe het gebruik van Jeugdhulp in Enschede er uit ziet in cijfers. Het biedt aanknopingspunten waar kansen liggen om het met elkaar beter te doen en waar dat misschien lastiger wordt. Aan bod komt hoeveel jeugdigen jaarlijks nieuw instromen, wat hen kenmerkt en via welke verwijzer ze instromen, welke zorg er wordt geboden, hoe intensief deze is en hoe lang deze duurt en hoe tevreden jeugdigen en ouders hierover zijn. Het is een tussenstand. We zijn nog met laatste analyses bezig. Inzichten kunnen nog op punten wijzigen. In de strategienota van dit voorjaar doen wij een finale check op de grafieken.

5.1 INSTROOM

Om het aantal jeugdigen in jeugdhulp te verminderen is één van de mogelijkheden om de instroom in jeugdhulp te beperken. Van alle jeugdhulptrajecten in 2022 is ruim eenderde (36 procent) een nieuw begonnen traject. Dit betekent dat de jeugdige in de voorgaande vijf jaar geen jeugdhulp kreeg. Ongeveer een op de negen trajecten was een begonnen traject waarbij een jeugdige een herhaald beroep op jeugdhulp deed (figuur 5.1a). Al met al vormen nieuwe trajecten een aanzienlijk deel van het totaal en loont het de moeite hier inzet op te plegen.

Figuur 5.1a

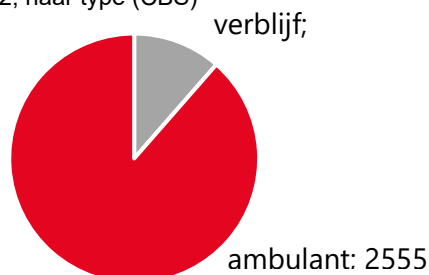
Totaal aantal jeugdhulptrajecten in natura in Enschede in 2022* (CBS) ⁷

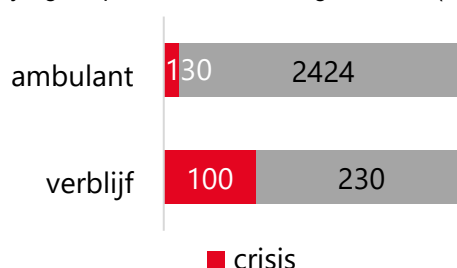
* exclusief pgb, voorlopige cijfers 2022

Van de begonnen trajecten (nieuw en herhaald beroep samen) is verreweg het grootste deel (89 procent) een traject jeugdhulp zonder verblijf. Van de in 2022 begonnen ambulante trajecten startte maar een klein deel vanuit crisis. Het aantal in 2022 gestartte verblijfsttrajecten begon in Enschede in een op de drie gevallen met een crisis. Dit was vaker dan gemiddeld in de G40, waar een op de vijf gevallen met een crisis startte. De G40 is een groep van 41 stedelijke gemeenten in Nederland⁸.

Figuur 5.1b Totaal aantal begonnen trajecten jeugdhulp 2022, naar type (CBS)⁹

Figuur 5.1c Totaal aantal begonnen trajecten jeugdhulp 2022, naar wel of geen crisis (CBS)

⁷ CBS Open data (geraadpleegd September 2023). [Jeugdhulptrajecten in natura; verwijzer, regio, gemeente](#)

⁸ De 41 steden die tot de G40 behoren zijn terug te vinden op de website van G40 stedennetwerk. <https://www.g40stedennetwerk.nl/>

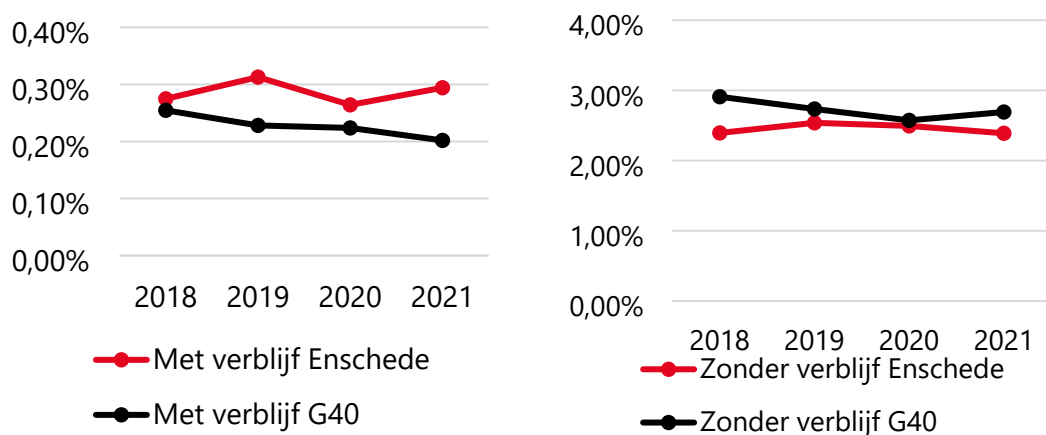
⁹ CBS Open data (geraadpleegd September 2023). [Jeugdhulptrajecten in natura; verwijzer, regio, gemeente](#)

Het dashboard in- en uitstroomanalyse van Kennispunt Twente laat zien dat in Enschede tussen 2018 en 2021 de instroom in jeugdhulp zonder verblijf relatief lager was dan gemiddelde in 41 grote steden (G40). In 2021 stroomde in Enschede 2,4% van alle jeugdigen in in jeugdhulp zonder verblijf versus 2,7% gemiddeld in de G40 (figuur 5.1d). De nieuwe instroom in jeugdhulp *met verblijf* en in *jeugdbescherming en reclassering* (niet in figuur) ligt in Enschede iets hoger dan gemiddeld in de G40.

Tussen 2019 en 2021 is de nieuwe instroom (voorgaande kalenderjaar geen jeugdhulp) van jeugdhulp zonder verblijf gedaald met ongeveer 6 procent. De nieuwe instroom in jeugdhulp met verblijf is tussen 2019 en 2020 gedaald en tussen 2020 en 2021 gestegen. Voor een deel is de daling in instroom te verklaren doordat het aantal jeugdigen van 0 t/m 17 jaar in Enschede afneemt. Tussen 2019 en 2021 is dit afgenomen met ruim 2 procent. Een verklaring daarnaast is de coronacrisis (start in maart 2020) die bijdroeg aan minder nieuwe instroom. Al met al komt het toenemend aantal jeugdigen in jeugdhulp, dus niet door een toenemende instroom. Dit is een landelijke trend die ook naar voren kwam in onderzoek van AEF in opdracht van het Rijk en VNG¹⁰.

In G40 is ook een daling in de instroom van jeugdhulp met verblijf en deze blijft ook in 2021 doorzetten. In G40 daalt het aandeel jeugdigen in jeugdhulp met verblijf sterker dan in Enschede. Dit terwijl het aantal jeugdigen juist iets minder hard af neemt (in de G40 neemt het aantal jeugdigen tussen 2019 en 2021 af met ca 1,3 procent). In Enschede is het beeld wat meer schommelend. Dit kan ook met kleine aantallen te maken hebben. Vanuit de veldgesprekken zijn verschillende verklaringen genoemd waarom we in Enschede relatief veel instroom hebben in verblijf. Zo is genoemd dat de achtergrond van onze inwoners bijdraagt aan een grotere hulpvraag (zie volgende paragraaf), daarnaast is er in de regio voldoende aanbod van verblijfszorg en ontbreken soms nog ambulante alternatieven; niet altijd wordt tijdig genoeg specialistische hulp ingezet; bij multiproblematiek in een gezin is er niet altijd voldoende samenhang in geboden hulp en soms ontbreekt het aan praktische hulp voor een gezin bij het dagelijkse leven. Deze laatste drie verklaringen kunnen er voor zorgen dat verblijfszorg nodig is die mogelijk voorkómen had kunnen worden.

Figuur 5.1d Trend percentage nieuwe instromers in jeugdhulp tussen 2018-2021 (Kennispunt Twente, bewerkt)¹¹
Met verblijf (schaal 0% - 0,4%) Zonder verblijf (schaal 0% - 4%)

¹⁰ AEF (2020). *Stelsel in groei*. Een onderzoek naar financiële tekorten in de jeugdzorg

¹¹ Kennispunt Twente (2022). *Verdiepende analyse in- en uitstroom in jeugdzorg in Enschede*. Gebaseerd op CBS microdata. Definitie nieuwe instroom: in betreffende jaar in (type) jeugdhulp en hele kalenderjaar daarvoor niet.

5.2 JEUGDHULPGEBRUIKERS

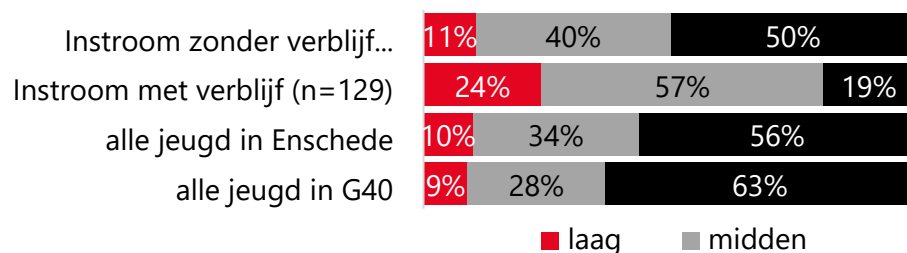
Wat kenmerkt de jeugdigen die instromen in jeugdhulp en waarin wijken ze af van de gemiddelde Enschedese jeugdige? Instroom is hier gedefinieerd als een jeugdige die in een bepaald jaar jeugdhulp krijgt en het hele voorgaande kalenderjaar deze jeugdhulp (met- of zonder verblijf) niet kreeg.

OPLEIDING OUDERS

Van de jeugdigen die nieuw instromen in jeugdhulp *zonder* verblijf heeft het grootste deel van de ouders een hoog opleidingsniveau (HBO, WO) of een middelbaar opleidingsniveau (MBO, HAVO/VWO). Dit wijkt nauwelijks af van de gemiddelde situatie van alle jeugd in Enschede (figuur 5.2a). Uit de in- en uitstroomanalyse jeugdhulp van Kennispunt Twente blijkt dat het aantal jeugdigen met hoogopgeleide ouders dat nieuw instroomt in jeugdhulp zonder verblijf tussen 2017 en 2021 jaar na jaar toeneemt.

Van de jeugdigen die nieuw instromen in jeugdhulp *met* verblijf heeft het grootste deel van de ouders een middelbaar opleidingsniveau en een kwart een laag opleidingsniveau (geen startkwalificatie). De jeugdigen die instromen in jeugdhulp met verblijf hebben wel een afwijkende achtergrond ten opzichte van de gemiddelde Enschedese jeugdige. Hun ouders hebben vaker een laag of middelbaar opleidingsniveau. In vergelijking met de gemiddelde situatie in de G40 (groep van 41 steden in Nederland) heeft Enschede relatief wat minder hoogopgeleide en wat meer middelbaar opgeleide ouders (figuur 5.2a). Uit de in- en uitstroomanalyse van Kennispunt Twente komt naar voren dat Enschedese jeugdigen met laagopgeleide ouders vaker jeugdhulp ontvangen dan jeugdigen met laagopgeleide ouders uit de G40. Dat er meer laagopgeleide ouders in Enschede is dus deels een verklaring voor de wat hogere instroom in verblijf in Enschede, maar niet helemaal.

Figuur 5.2a Nieuwe instromers in 2021 in jeugdhulp, uitgesplitst naar opleidingsniveau ouders (Kennispunt Twente 2022, bewerkt)¹²

GEZINSINKOMEN

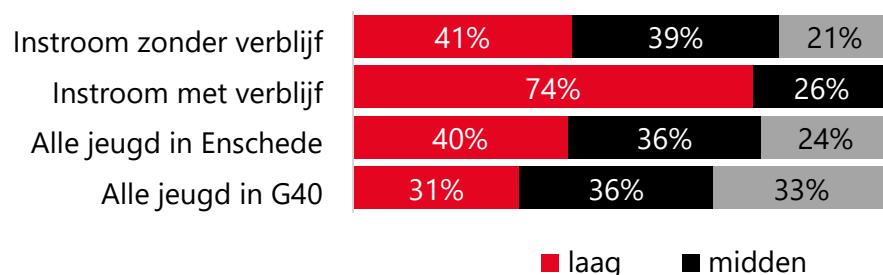
Inkomen is ingedeeld in drie groepen: laag, midden en hoog. Laag is gedefinieerd als een inkomen dat valt binnen de 40 procent laagste besteedbare huishoudensinkomens in Nederland, hoog betreft een inkomen dat valt binnen de 30 procent hoogste besteedbare huishoudensinkomens in Nederland en midden betreft de inkomens tussen de hoogste en laagste groep in. Instromers in jeugdhulp *zonder verblijf* zijn wat betreft gezinsinkomen een redelijke doorsnee van de Enschedese populatie (figuur 5.2b). Jeugdigen vanuit alle inkomensgroepen die instromen in jeugdhulp zonder verblijf worden het vaakst doorverwezen door de medisch verwijzer. Hoge en middeninkomens

¹² Kennispunt Twente (2022). Verdiepende analyse in- en uitstroom in jeugdzorg in Enschede. Gebaseerd op CBS microdata. Definitie nieuwe instroom: in betreffende jaar in (type) jeugdhulp en hele kalenderjaar daarvoor niet.

stromen in vergelijking met lage inkomens nog iets vaker via een verwijzing van de huisarts in jeugdhulp zonder verblijf³.

Van de instromers in jeugdhulp met verblijf heeft driekwart van de ouders een laag inkomen. Jeugd uit lage inkomensgezinnen hebben aanzienlijk meer kans om in jeugdhulp met verblijf te komen dan jeugdigen uit gezinnen met een midden of hoog inkomen. In Enschede zijn er relatief meer ouders met een laag inkomen dan gemiddeld in G40. Het relatief hogere aandeel gezinnen met lage inkomens in Enschede hangt samen met het hogere aandeel jeugdhulp met verblijf. Uit de in- en uitstroomanalyse van Kennispunt Twente komt namelijk naar voren dat jeugdigen uit lage inkomensgezinnen in Enschede even vaak in jeugdhulp met verblijf stromen, dan jeugdigen uit lage inkomensgezinnen in G40.

Figuur 5.2b Nieuwe instromers in 2020 in jeugdhulp, uitgesplitst naar inkomens ouders
(Kennispunt Twente 2022, bewerkt)

Landelijk onderzoek van AEF toont een beweging aan richting meer jeugdhulp zonder verblijf voor jeugdigen uit huishoudens met hogere inkomens¹³. Kennispunt Twente herhaalde onderdelen uit dit onderzoek voor gemeente Enschede. Tussen 2017 en 2020 neemt het aantal kinderen met jeugdhulp vanuit gezinnen met een middel en hoog inkomen toe. En van die jeugdigen uit de hoge inkomensgroep, is het inkomen ook steeds hoger. Het gaat hierbij met name om jeugdhulp zonder verblijf met een medische verwijzer¹⁴.

EENOUDERGEZIN

De inkomenssituatie of het opleidingsniveau van de ouders is nauwelijks van invloed op de instroom in jeugdhulp *zonder verblijf*. Waar wel een verschil is, is bij de gezinssituatie. Kinderen die uit eenoudergezinnen komen, hebben ongeveer 1,5 keer zoveel kans dat om gebruik te maken van jeugdhulp *zonder verblijf* dan kinderen uit gezinnen met meer dan één ouder. Landelijk onderzoek toont een sterke samenhang tussen scheidingen tussen ouders en jeugdhulpgebruik bij de kinderen¹⁵.

Eenoudergezinnen versus kinderen van gescheiden ouders

In de data van CBS kun je niet eenvoudig kinderen van gescheiden ouders traceren als je ook rekening wilt houden met ongehuwde ouders die uit elkaar gaan. Eenoudergezinnen zijn een benadering hiervan. Het betreft alle kinderen die opgroeien in een gezin met één ouder. Hier hoeft niet altijd een scheiding aan vooraf te zijn gegaan. Er kan ook bewust gekozen zijn voor eenouderschap of een van de ouders is overleden. Kinderen van wie de ouders gescheiden zijn en die met een van hun ouders en een stiefouder wonen, vallen niet onder een eenoudergezin.

¹³ AEF (2020). Stelsel in groei. Een onderzoek naar financiële tekorten in de jeugdzorg.

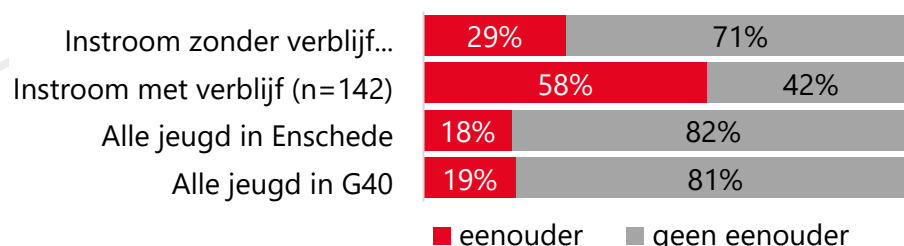
¹⁴ Kennispunt Twente (2023). Duidingssessie. Presentatie bij de bijeenkomst over de jeugdzorg Enschede op 17 mei 2023.

¹⁵ Significant Public (2022). Relatie tussen Scheidingen, GGZ-gebruik en jeugdzorggebruik.

Jeugdigen die uit eenoudergezinnen komen, hebben ongeveer 3 keer zoveel kans om gebruik te gaan maken van jeugdhulp met verblijf dan jeugdigen uit gezinnen met meer dan één ouder.

Van de jeugdigen die instromen in jeugdhulp zonder verblijf, komt ongeveer drie op de tien uit een eenoudergezin. Van de jeugdigen die instromen in instroom met verblijf is dit meer dan de helft (figuur 5.2c). In Enschede zijn ongeveer net zoveel eenouder gezinnen als gemiddeld in G40.

Figuur 5.2c Nieuwe instromers in 2021 in jeugdhulp, uitgesplitst naar gezinssituatie (Kennispunt Twente, 2022)¹⁶

Naar verwachting is er ook sterke samenhang tussen eenouderschap, opleidingsniveau en gezinsinkomen. Deze factoren zijn in de analyse niet in combinatie bekeken.

5.3 VERWIJZERS

Binnen de Jeugdwet zijn er verschillende partijen die jeugdigen en hun ouders mogen verwijzen naar jeugdhulp. Dit zijn de gemeente (in Enschede de wijkteams), huisartsen, jeugdartsen, medisch specialisten, gecertificeerde instellingen die dit doen in het kader van de uitvoering van een kinderschermingsmaatregel of jeugdreclassering en in sommige gevallen een rechter, officier van Justitie of functionaris justitiële jeugdinrichting. Bij het toewijzen van jeugdigen naar bepaalde jeugdhulp is de gemeente dus maar één van de partijen die dit uitvoert. Afhankelijk van de gemeentelijke verordening is het ook mogelijk dat jeugdhulp gestart wordt zonder een verleningsbeslissing of een verwijzing; dit dan vrij toegankelijke jeugdhulp. Deze hulp komt niet terug in de cijfers die we hieronder tonen, omdat hierbij wordt uitgegaan van geïndiceerde hulp.

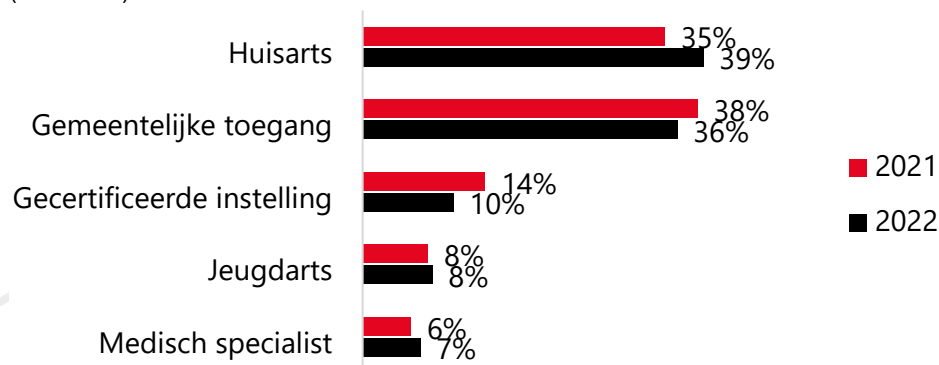
JEUGDHULP ZONDER VERBLIJF

Van jeugdigen die in 2022 een traject begonnen *zonder* verblijf (alle begonnen trajecten, niet alleen nieuwe instroom sinds langere tijd) is ongeveer driekwart via de huisarts of de gemeente verwezen. Beide verwijzers namen van de begonnen trajecten zonder verblijf een bijna even groot deel voor hun rekening.

Tussen 2021 en 2022 neemt de rol van de verwijzer huisarts toe bij begonnen trajecten jeugdhulp *zonder* verblijf. De GI is minder vaak de verwijzer.

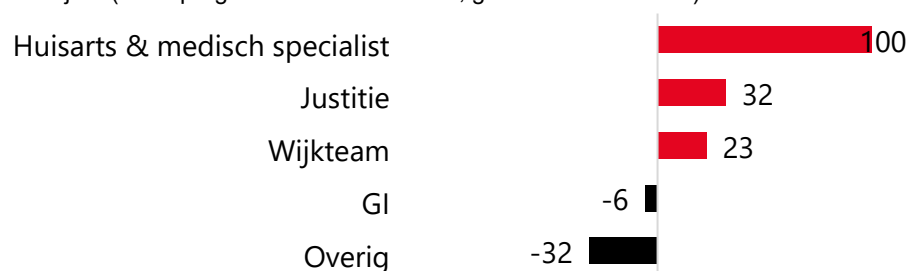
¹⁶ Kennispunt Twente (2022). *Verdiepende analyse in- en uitstroom in jeugdzorg in Enschede*. Gebaseerd op CBS microdata. Definitie nieuwe instroom: in betreffende jaar in (type) jeugdhulp en hele kalenderjaar daarvoor niet.

Figuur 5.3a Verwijzers bij begonnen trajecten in jeugdhulp *zonder verblijf* tussen 2021-2022 in jeugdhulp (bron: CBS)¹⁷

De meest recente cijfers vanuit het Programmabureau Sociaal van de gemeente Enschede bevestigen dit beeld voor 2023. Te zien is dat de toename in jeugdhulptrajecten (verschil tussen in- en uitstroom) in de eerste helft van 2023 vooral via de verwijzer huisarts ontstaat (figuur 5.3b).

Figuur 5.3b Saldo van nieuwe en beëindigde trajecten (zowel met als zonder verblijf) uitgevoerd t/m juli 2023 per verwijzer (bron: programmabureau sociaal, gemeente Enschede)

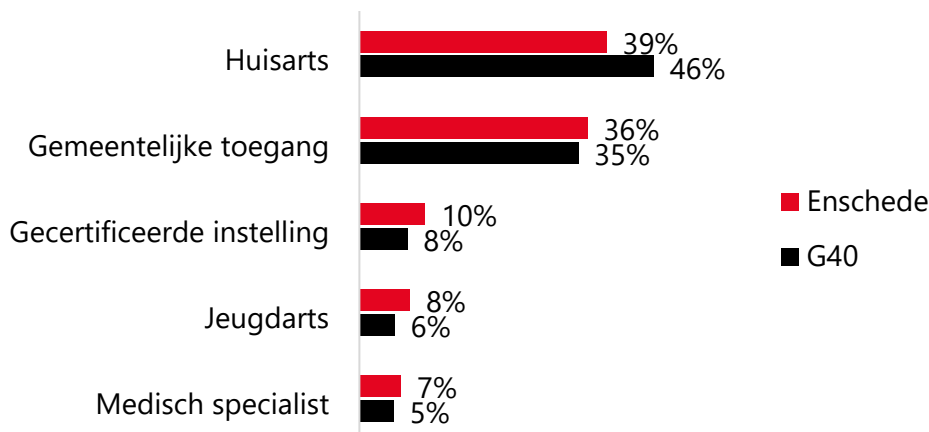

In Enschede zijn de gemeente, de GI, jeugdartsen en medisch specialisten relatief vaker en de huisarts minder vaak verwijzers voor jeugdhulp zonder verblijf dan gemiddeld in 41 steden in Nederland, oftewel G40 (figuur 5.3c). De huisarts neemt in Enschede niet alleen ten opzichte van de andere verwijzers een beperktere rol in dan elders in G40. Ook in absolute zin (aantal verwijzingen per 100 jeugdigen) is het aandeel verwijzingen naar jeugdhulp zonder verblijf vanuit huisartsen in Enschede in 2021 lager dan gemiddeld in de G40 (1,2% versus 1,6%)¹⁸.

¹⁷ CBS Open data (geraadpleegd September 2023). Jeugdhulptrajecten in natura; verwijzer, regio, gemeente

¹⁸ Kennispunt Twente (2022). Verdiepende analyse in- en uitstroom in jeugdzorg in Enschede. Gebaseerd op CBS microdata.

Figuur 5.3c Verwijzers bij begonnen trajecten in jeugdhulp *zonder verblijf* in 2022, vergelijking G40 (CBS)¹⁹

Waarom verwijzen in onze gemeente in vergelijking met elders huisartsen minder vaak naar jeugdhulp? Een mogelijke verklaring is dat er in onze gemeente relatief veel praktijkondersteuners jeugd (poh-j) aan de slag zijn. In Enschede heeft zo'n 90 procent van de huisartsen een poh-j in zijn of haar praktijk. Voor zover bekend zijn er procentueel gezien nergens zo veel praktijken met een praktijkondersteuner jeugd als in onze gemeente. Een poh-j ondersteunt huisartsen in de zorg voor jeugdigen die (vermoedelijk) psychische problemen hebben. Na een probleemverkenning bepalen praktijkondersteuners welke zorg jeugdigen nodig hebben, of deze in de huisartsenpraktijk geboden kan worden of dat verwijzing nodig is. Eventueel bieden zij kortdurende behandeling, overbruggingszorg of consultatie. Praktijkondersteuners stemmen zo nodig af met de school, het wijkteam en andere betrokken zorgverleners. Een recente evaluatie leert dat de poh-j's ruim 65 procent van de jeugdigen en ouders die bij hen kwamen afdoende ondersteuning konden bieden. De inzet van de poh-j bij de huisarts kan dus geïndiceerde hulp voorkomen.

Een mogelijke verklaring waarom in Enschede de gemeente zelf vaker verwijzer is van jeugdhulp, is dat in Enschede al jaren wordt gewerkt met wijkteams dichtbij de mensen. De wijkteams werken volgens de presentiebenadering. Dit kwam in de veldgesprekken aan bod en is ook terug te lezen in het activiteitenverslag. Hierbij is het doel om de focus van het werk te verleggen naar preventie door aanwezig te zijn op de plekken waar de vraag zich voordoet op het moment dat de vraag zich voordoet²⁰. Daarnaast kwam uit de veldgesprekken ook naar voren dat de werkdruk bij wijkteams hoog is en dat dit er aan bijdraagt dat de wijkteammedewerkers soms eerder doorverwijzen dan een vraag zelf op te pakken.

Zijn er verschillen tussen de huisarts en de wijkteams in het type hulp waar naartoe zij verwijzen? Om deze vraag te beantwoorden hebben we gebruik gemaakt van de Twentse Monitor Sociaal Domein. Deze monitor toont per verwijzer van indicaties naar welke tien zorgaanbieders zij het vaakst verwijzen. De tien aanbieders waar huisartsen in Enschede het meest naar verwijzen voor jeugdhulp zonder verblijf, ontvangen samen 75 procent van alle huisartsverwijzingen. Onder deze tien aanbieders zijn zes GGZ-aanbieders (samen 58 procent van de huisartsindicaties). De tien aanbieders waar wijkteams het meest naar verwijzen voor ambulante hulp ontvangen

¹⁹ CBS Open data (geraadpleegd September 2023). *Jeugdhulptrajecten in natura*; verwijzer, regio, gemeente. Categorie "Geen verwijzer" buiten beschouwing gelaten in de vergelijking, omdat dit in Enschede niet geregistreerd wordt. Alleen gekeken naar geïndiceerde hulp.

²⁰ Stichting Maatschappelijke Dienstverlening (2023). *Activiteitenverslag 2022*.

samen 54 procent van alle wijkteamindicaties. Hieronder is geen enkele GGZ-aanbieder, maar zijn vier aanbieders van zorg voor inwoners met een verstandelijke beperking, vier aanbieders van brede jeugdhulp en twee aanbieders van dagbesteding²¹.

Kortom de huisarts lijkt relatief vaker dan wijkteams de jeugd met psychische problematiek in de spreekkamer te zien, terwijl via wijkteams vaker jeugd met andere problematiek instroomt.

JEUGDHULP MET VERBLIJF

Naar jeugdhulp met verblijf wordt alleen verwezen via de wijkteams of de gecertificeerde instelling (GI). In 2021 waren de wijkteams het meest de verwijzer, in 2022 was dit de GI (figuur 5.3d). Dit heeft te maken met het nieuwe woonplaatsbeginsel dat in januari 2022 is ingegaan (zie kader). Enschede heeft er hierdoor netto zorg voor jeugdigen met een voogdijregeling bij gekregen. Dit loopt via de GI's als verwijzer. De trend van in 2022 meer verwijzingen via de GI dan in 2021 is ook in de G40 terug te zien. Veel grote stedelijke gemeenten hebben netto meer jongeren onder hun hoede gekregen door de wijziging van het woonplaatsbeginsel.

Bij zowel wijkteams als GI beginnen de trajecten ongeveer even vaak met crisis (GI 29%, wijkteams 32%).

Nieuw woonplaatsbeginsel

Per 1 januari 2022 is de Wet wijziging woonplaatsbeginsel Jeugdwet van kracht. Het woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet regelt welke gemeente (financieel) verantwoordelijk wordt voor de jeugdhulp. Het oude woonplaatsbeginsel is gebaseerd op de woonplaats van de gezagsdrager van een jeugdige. Het nieuwe woonplaatsbeginsel gaat uit van de woonplaats waar de jeugdige staat ingeschreven op het moment van de zorgvraag.

Figuur 5.3d Verwijzers bij begonnen trajecten in jeugdhulp *met verblijf* tussen 2021-2022 (CBS)²²

De GI verwijst in Enschede relatief vaker naar verblijf dan gemiddeld in G40 (figuur 5.3e). Van alle begonnen trajecten telt Enschede relatief veel jeugdbeschermingsmaatregelen ten opzichte van gemiddeld in Nederland.

Figuur 5.3e Verwijzers bij begonnen trajecten in jeugdhulp *met verblijf* in 2022, vergelijking G40 (CBS)

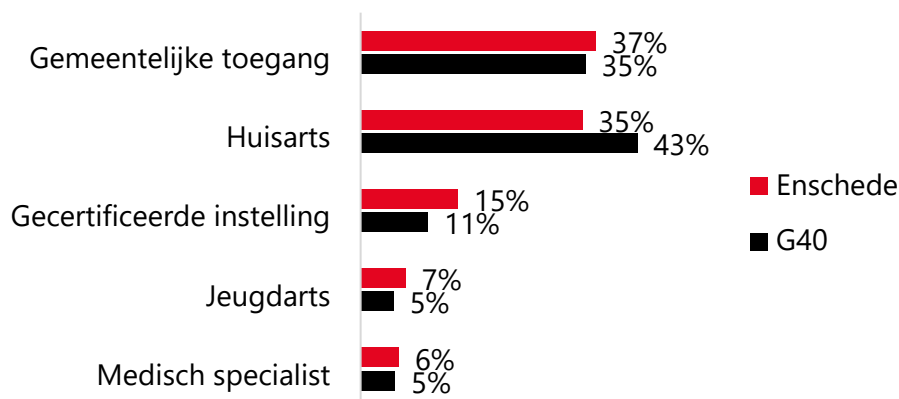
²¹ Twentse Monitor Sociaal Domein (versie 31 augustus 2023). *Aanbieders/ verwijzers*.

²² CBS Open data (geraadpleegd September 2023). *Jeugdhulptrajecten in natura*; verwijzer, regio, gemeente

VERWIJZERS NAAR JEUGDHULPKOSTEN

Hierboven beschreven we per verwijzer voor welk deel van de verwezen trajecten zij verantwoordelijk waren, uitgesplitst naar jeugdhulp met en zonder verblijf. Figuur 5.3f toont de verwijzingen als totaal. De gemeente verwijst ruim een derde van de jeugdigen die met een jeugdhulptraject start, de huisarts verwijst ook ruim een derde en de GI verwijst ongeveer een op de zeven kinderen en is daarmee de derde grootste verwijzer.

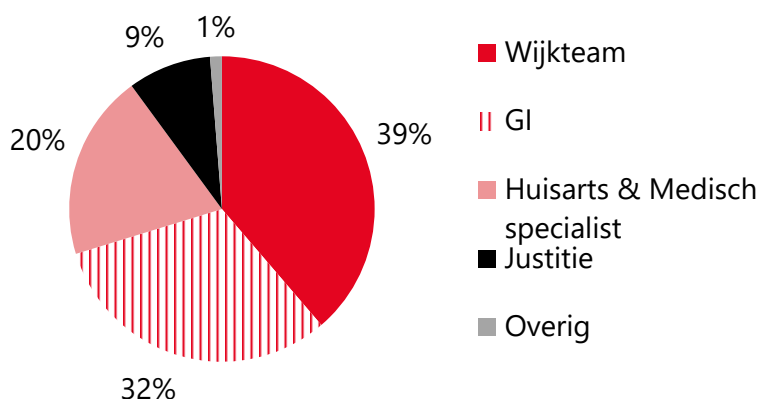
Figuur 5.3f Verwijzers bij begonnen trajecten in jeugdhulp *totaal* in 2022, vergelijking G40 (CBS)²³

Maar wat als we gaan kijken naar de kosten? Dus welke financiële verplichtingen brengen de verwijzingen via de verschillende verwijzers met zich mee? In dat geval speelt de huisarts een veel kleinere rol. Samen met de medisch specialist is de huisarts verantwoordelijk voor 20 procent van de actieve verplichtingen dit jaar (t/m juli 2023). De rol van de GI is veel groter als je naar het kostenaspect kijkt. Dit is ook goed te verklaren doordat de GI vooral verwijzer is van jeugdhulp met verblijf (zie figuur 5.3d). Jeugdhulp met verblijf is duurdere hulp dan jeugdhulp zonder verblijf.

Figuur 5.3g Verdeling van financiële verplichtingen per verwijzer t/m juli-23 (Programmabureau Sociaal)

NB: het gaat hier ook om verplichtingen die al ontstaan zijn vanuit eerdere jaren.

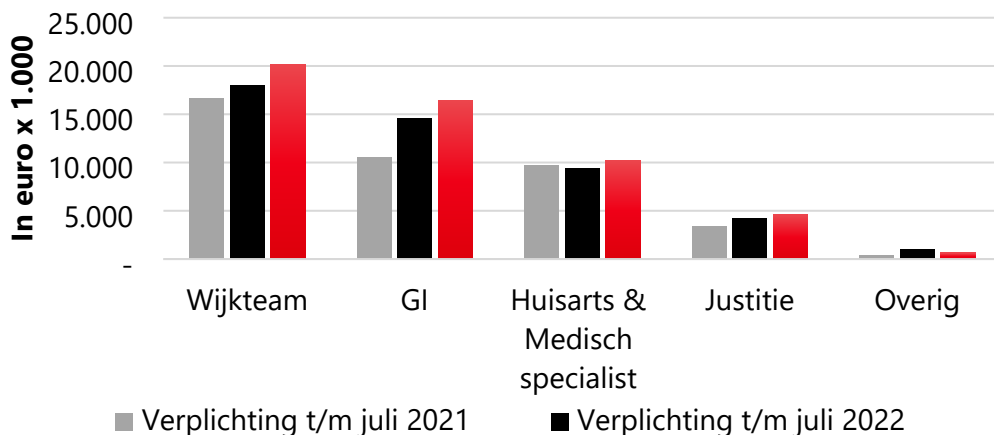
Als we de eerste 7 maanden van de afgelopen drie jaar vergelijken, dan zien we dat de ontstane kosten vanuit verwijzingen van wijkteams, GI en justitie zijn toegenomen. Stijgingen tussen 2021 en 2022 bij wijkteams en GI zijn

²³ CBS Open data (geraadpleegd September 2023). Jeugdhulptrajecten in natura; verwijzer, regio, gemeente

voor belangrijk deel ook toe te wijzen aan extra zorg waar de gemeente verantwoordelijk voor is, door het nieuwe woonplaatsbeginsel. Bij huisartsen is de trend stabiel.

Figuur 5.3h Financiële verplichtingen per verwijzer eerste 7 maanden van het jaar (Programmabureau Sociaal)

NB: het gaat hier ook om verplichtingen die al ontstaan zijn vanuit eerdere jaren.

SCHOOL ALS VINDPLAATS

In Enschede is er al jaren een goede samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp, denk aan de inzet van schoolwijkcoaches, de samenwerking op OJA-scholen. Vanuit de wet op passend onderwijs hebben scholen en samenwerkingsverbanden een opdracht om kinderen naar het regulier onderwijs te laten gaan als dat kan en onderwijsondersteuning op maat te bieden. Speciaal onderwijs is er als er intensieve begeleiding nodig is. De opdracht voor het onderwijs komt daarmee overeen met die van de Jeugdwet waarin we in onze visie ook streven naar zo licht als mogelijk, zo zwaar als nodig. Onderwijs en gemeente hebben hierin een vergelijkbare opdracht.

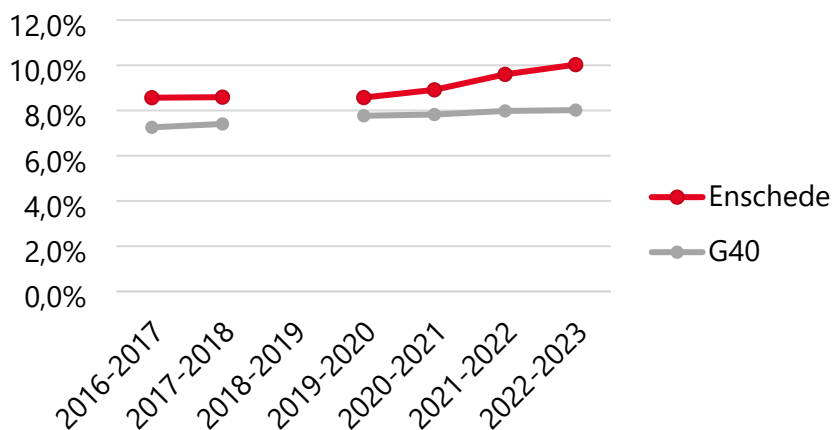
Jeugdigen in het speciaal onderwijs en praktijkonderwijs hebben relatief vaker Jeugdhulp nodig dan jeugdigen in het regulier onderwijs²⁴. In Enschede neemt vanaf schooljaar 2020-2021 het aandeel leerlingen dat naar het speciaal basisonderwijs of speciaal (voortgezet) onderwijs gaat toe. Het gaat hierbij om kinderen die in Enschede wonen. Deze trend is in Enschede sterker dan gemiddeld in de G40. Het is niet alleen een toename in relatieve zin, maar ook in absolute zin. In schooljaar 2022-2023 zitten 1.263 Enschedese jeugdigen op het speciaal basisonderwijs of het (voortgezet) speciaal onderwijs. Dit zijn er 141 meer dan in schooljaar 2019-2020. De toename is er zowel op sbo als op (v)so, maar de toename op het (v)so is groter.

Het speciaal onderwijs in Twente herkent deze toename en geeft hiervoor als oorzaken: maatschappelijke trends zoals verharding, meer (vecht)scheidingen en jeugdcriminaliteit. Maar ook het ontbreken van algemene randvoorwaarden in het onderwijs zelf, zoals grote klassen, het lerarentekort en het curriculum van de lerarenopleidingen en de toename van uitdagingen in de jeugdhulpverlening. Door de grotere groei in speciaal

²⁴ NJI (geraadpleegd oktober 2023). [Monitor Aansluiting Onderwijs Jeugdhulp](#).

onderwijs nemen de ondersteuningsmiddelen af voor passend onderwijs op gewone basisscholen en zo ontstaat een vicieuze cirkel. Het speciaal onderwijs heeft besloten tot het strikter hanteren van haar plaatsingsbeleid²⁵.

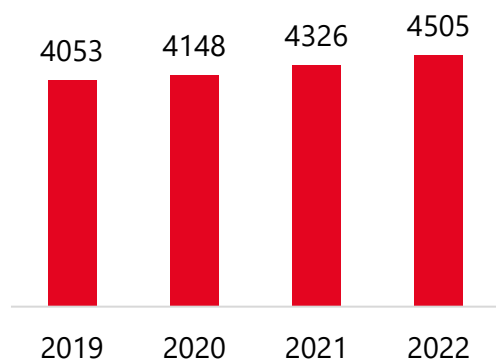
Figuur 5.3i Aandeel leerlingen in sbo en (v)so tov alle leerlingen in regulier basisonderwijs, sbo of (v)so (CBS)²⁶

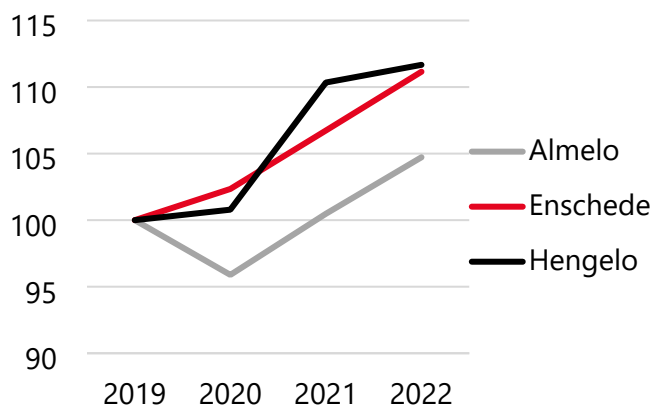
5.4 SOORTEN ZORG

In deze subparagraaf kijken we naar alle jeugdigen die in een bepaald jaar jeugdhulp hebben gehad, dus niet zoals eerder alleen naar nieuwe instromers. In 2022 krijgen in Enschede 4.505 unieke jeugdigen jeugdhulp. Tussen 2019 en 2022 neemt het aantal jeugdigen gestaag toe (figuur 5.4a). In Almelo en Hengelo is het verloop jaar op jaar wat wisselender. In Enschede is tussen 2019 en 2022 het aantal unieke jeugdhulpgebruikers per jaar met 11 procent toegenomen. Dit is vergelijkbaar met Hengelo (12 procent). Almelo kent een toename van 5 procent, maar dit komt met name door een daling van aantal jeugdhulpgebruikers tussen 2019 en 2020. Vanaf 2020 neemt het aantal cliënten evenzo sterk toe als in Enschede (figuur 5.4b).

Figuur 5.4a Totaal aantal unieke jeugdigen in zorg per jaar (Twentse Monitor Sociaal Domein) tussen 2019 (index=100) en 2022.

Figuur 5.4b Ontwikkeling aantal unieke jeugdigen in zorg tussen 2019 (index=100) en 2022

²⁵ Attendiz (28 juni 2023). Aanscherping plaatsingsbeleid Attendiz (brief aan bestuurders van scholen, gemeenten en jeugdhulpinstellingen in Twente).

²⁶ Bewerking van CBS maatwerktabel van leerlingen naar gemeenten. Tabellen opgesteld in opdracht van VNG voor verschillende schooljaren, muv schooljaar 2018-2019. Geraadpleegd via: <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2023/13/leerlingen-naar-gemeenten-schooljaar-2022-23>

Van alle jeugdigen in jeugdhulp krijgt de grootste groep jeugdhulp zonder verblijf. Jeugdhulp met verblijf wordt wel als de zwaardere vorm van jeugdhulp gezien. Dit is een vorm van jeugdhulp die men het liefst mijdt. Thuis tenzij is dan ook een van de leidende principes van de regiovisie jeugdhulp Twente. In 2022 kreeg iets minder dan 1 op de 5 jeugdigen in jeugdhulp een vorm van jeugdhulp met verblijf (figuur 5.4c).

Figuur 5.4c

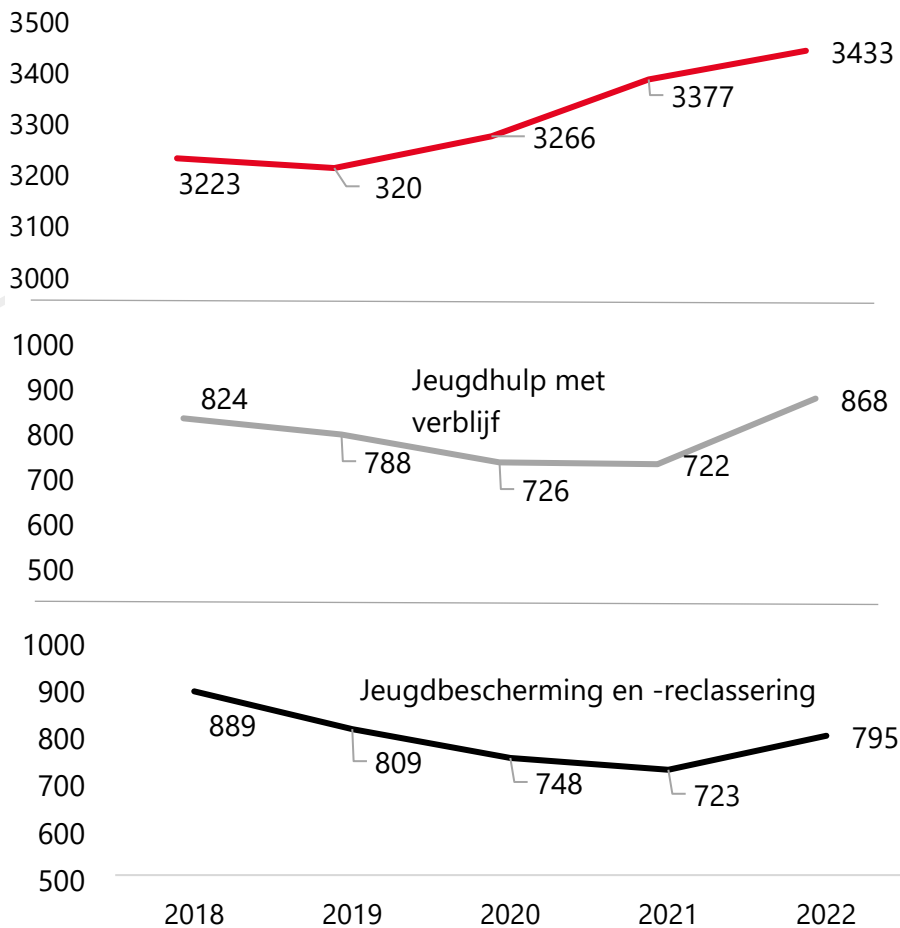
Jeugdhulpgebruik naar type jeugdhulp in 2022 (Kennispunt Twente, TMSD)²⁷

Het aantal unieke gebruikers van jeugdhulp zonder verblijf stijgt vanaf 2019 licht (figuur 5.4d). Eerder bij de instroom in jeugdhulp zonder verblijf zagen we een licht dalende trend ([zie 5.1](#)). Dat het aantal cliënten in jeugdhulp zonder verblijf toeneemt, komt dan ook door stagnerende uitstroom ([zie 5.6](#)). Het aantal unieke gebruikers van jeugdhulp met verblijf daalt tussen 2019 en 2021 en neemt vanaf 2022 weer toe. De verklaring hiervoor is het nieuwe woonplaatsbeginsel dat vanaf 1 januari 2022 is ingegaan ([zie kader blz. 25](#)). Ook het aantal unieke jeugdigen met een maatregel jeugdbescherming of jeugdreclassering daalt tussen 2019 en 2021. Ook hier is vanaf 2022 weer een toename te zien, waarbij ook het woonplaatsbeginsel een verklaring is.

²⁷ Kennispunt Twente (versie 31 augustus 2023). Twentse Monitor Sociaal Domein. *Trends en ontwikkelingen. Ontwikkeling cliëntaantallen.*

Figuur 5.4d Trend in jeugdhulpgebruikers 2018-2022 (Kennispunt Twente, TMSD)

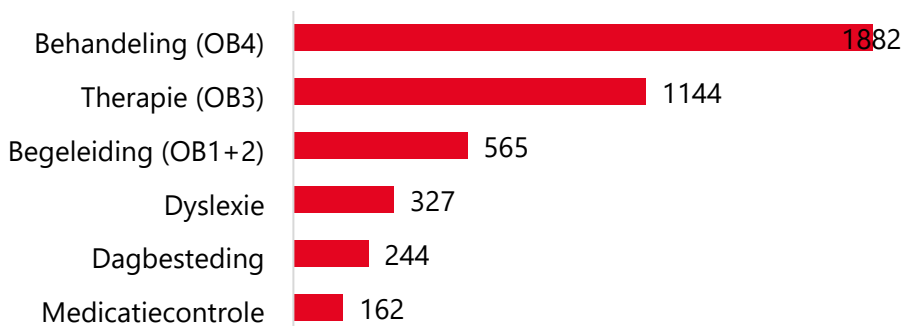

JEUGDHULP ZONDER VERBLIJF

Als we inzoomen op soorten jeugdhulp zonder verblijf, dan is behandeling (OB4) de meest voorkomende vorm van jeugdhulp. Alle GGZ hulp valt onder behandeling. Jeugdigen kunnen meerdere vormen van jeugdhulp tegelijk krijgen. In figuur 5.4e worden ze dan voor beide vormen van jeugdhulp meegenomen.

Figuur 5.4e

Aantal gebruikers van jeugdhulp zonder verblijf, uitgesplitst naar type 2022 (Kennispunt Twente, TMSD)²⁸

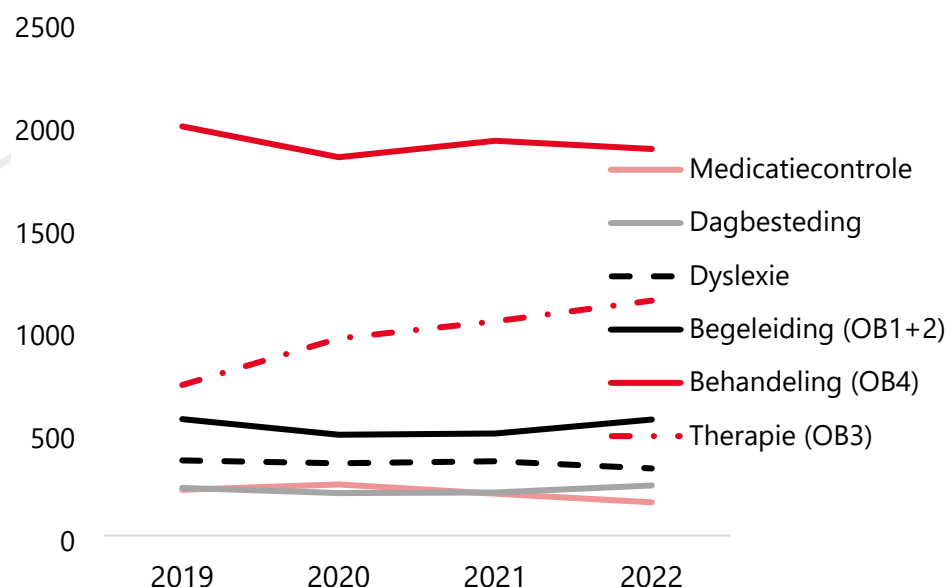

²⁸ Twentse Monitor Sociaal Domein (versie 31 augustus 2023). *Trends en ontwikkelingen – Ontwikkeling cliëntaantallen*

Door de tijd heen daalt het aantal gebruikers van behandeling (OB4) licht en is er een toename van gebruikers van therapie (OB3).

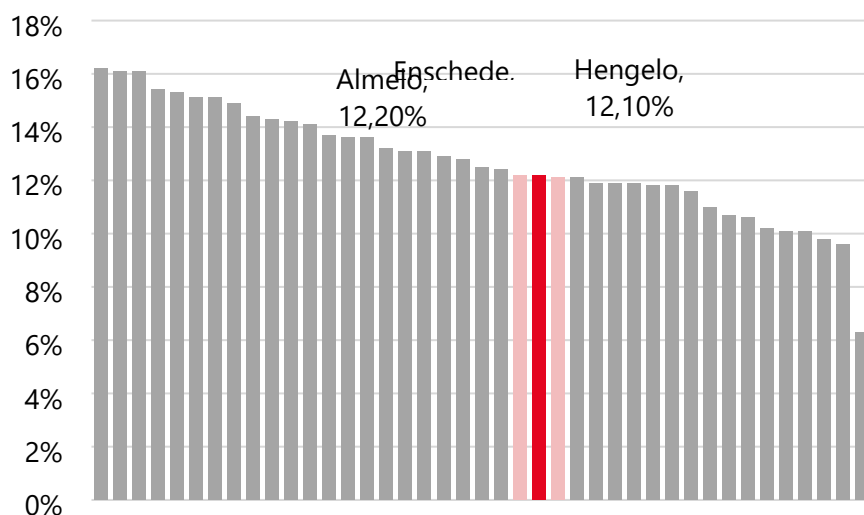
Figuur 5.4f

Trend van aantal gebruikers van jeugdhulp zonder verblijf 2019-2022 (Kennispunt Twente, TMSD)

Enschede is in vergelijking met 41 andere grotere gemeenten (G40) een middenmoter wat betreft het aandeel jeugdigen in jeugdhulp *zonder* verblijf. Een mogelijke verklaring is dat de beweging van verblijfszorg naar thuis met hulp hier nog minder gemaakt is. Almelo en Hengelo zijn wat betreft het aandeel kinderen in jeugdhulp zonder verblijf ook middenmoters (figuur 5.4g).

Figuur 5.4g Percentage jeugd (0-18 jaar) in 2022 in jeugdhulp zonder verblijf, de G40 gemeenten vergeleken (Waarstaatjegemeente, 2022)²⁹

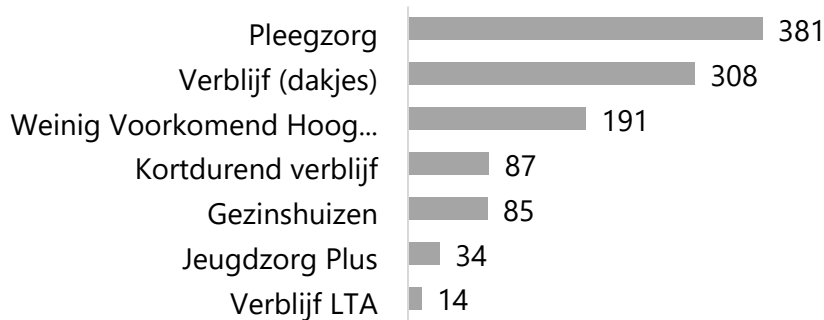
²⁹ Waarstaatjegemeente.nl (2023). Jongeren met jeugdhulp gemeenten.

JEUGDHULP MET VERBLIJF

Binnen jeugdhulp met verblijf is pleegzorg de grootste categorie met 381 jeugdigen in 2022 (figuur 5.4h).

Figuur 5.4h

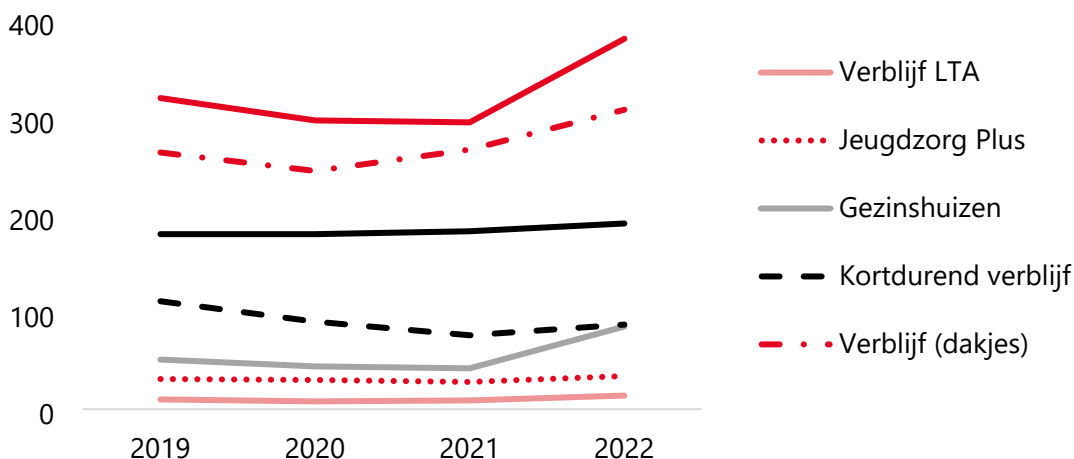
Aantal gebruikers van jeugdhulp met verblijf, uitgesplitst naar type 2022 (Kennispunt Twente, TMSD)³⁰

Zoals figuur 5.4d eerder al liet zien is er tussen 2021 en 2022 een trendbreuk in het aantal gebruikers van jeugdhulp met verblijf. Dit komt door het veranderde woonplaatsbeginsel (zie kader blz. 25). Als we inzoomen op de verschillende verblijfssoorten, dan is deze trendbreuk vooral te zien bij pleegzorg en gezinshuizen. Ook in het verblijf in groepen (dakjes) is een toename te zien tussen 2021 en 2022, maar deze lijkt al eerder dan 2021 ingezet. De wat specifiekere en zwaardere woonvormen: LTA, JeugdzorgPlus en WVHS (Weinig Voorkomend, Hoog Specialistisch) zijn vrij stabiel. Het aantal gebruikers van kortdurend verblijf is dalend.

Figuur 5.4i

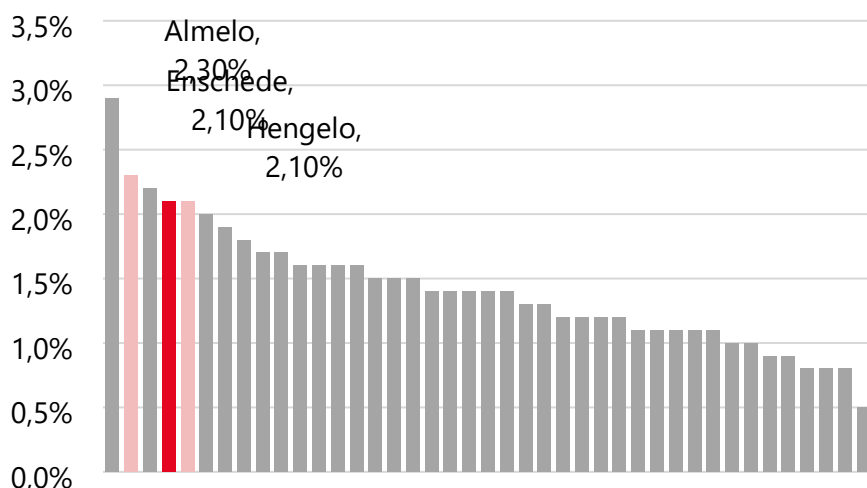
Trend van aantal gebruikers van jeugdhulp met verblijf 2019-2022 (Kennispunt Twente, TMSD)

In Enschede maken in vergelijking met 41 andere grotere gemeenten (G40) jeugdigen relatief vaker gebruik van jeugdhulp met verblijf. Enschede staat hierbij op plek 4. Almelo kent nog een groter aandeel jeugdigen in verblijf. Hengelo volgt net na Enschede. Het lijkt hiermee een regionaal aandachtspunt. Op plek 1 staat overigens Heerlen (figuur 5.4j).

³⁰ Twentse Monitor Sociaal Domein (versie 31 augustus 2023). *Trends en ontwikkelingen – Ontwikkeling cliëntaantallen*

Figuur 5.4j Percentage jeugd (0-18 jaar) in 2022 in jeugdhulp met verblijf, de G40 gemeenten vergeleken
(WaarStaatJeGemeente, 2022) ³¹

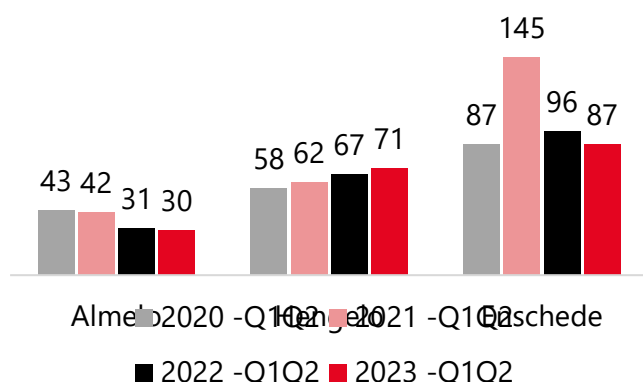
CRISISZORG

Crisissituaties wil je liever voorkómen. In Enschede waren er in de eerste helft van 2023 87 crisismeldingen bij het Coördinatiepunt Speedhulp Jeugd Twente (figuur 4.4k). Enschede heeft relatief (naar inwonertal) meer crisismeldingen dan Almelo, maar minder dan Hengelo. Alleen in 2021, tijdens de coronacrisis, waren er in Enschede relatief veel crisismeldingen.

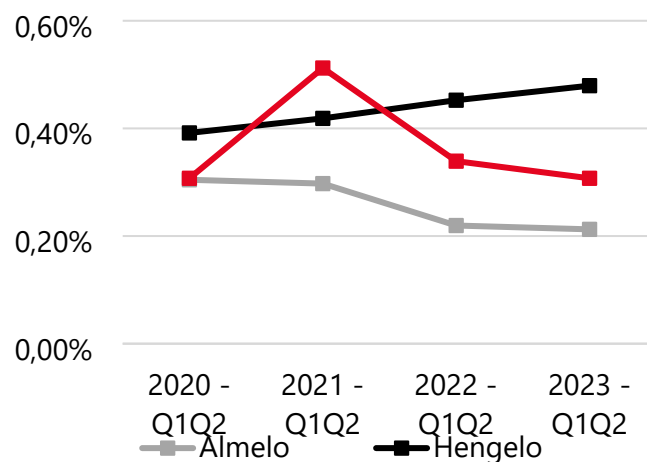
Figuur 5.4k

Jeugdigen waarvoor crisismelding is gedaan bij het Coördinatiepunt Speedhulp Jeugd Twente in het eerste half jaar van 2020 tot 2023 (OZJT) ³²

In absoluut aantal crisismeldingen

Als percentage van alle 0 t/m 17 jarigen op 1-1-2021

³¹ Waarstaatjegemeente.nl (2023). Jongeren met jeugdhulp gemeenten.

³² OZJT (2023) Kwartaalrapportage Coördinatiepunt Speedhulp Jeugd Twente Q1 en Kwartaalrapportage Q2 (concept)

COMPLEXE ZORG (RET)

De Regionale Expertteams (RETs) van IJsselland en Twente zijn onderdeel van het Expertisenetwerk Jeugd Overijssel. Het Regionale Expert team kan worden ingeschakeld als casuïstiek niet oplosbaar is vanuit de gemeentelijke toegang of externe verwijzers. In dat geval kan een casus ingediend worden bij het RET. Het uitgangspunt van het RET is dat casuïstiek die hier wordt ingediend, hoe complex ook, wordt besproken en opgelost³³. In het jaar 2022 zijn er vanuit Enschede 12 aanmeldingen gedaan bij het RET. Voor het jaar 2023 staat de teller begin september op 17 aanmeldingen.

De belangrijkste vragen die binnen komen zijn een combinatie van inhoud van de casus duiden en het vinden van een geschikte plek voor een jeugdige³⁴. Die plekken variëren van:

- Jongere kinderen die onder de 12 jaar zijn en nergens goed tussen passen
- Combinatie plekken van doordeweeks elders en in het weekend thuis om thuissituatie te ontlasten.
- Lange termijn plekken voor LVB-jongeren als ze 'bijna' 18 jaar zijn.
- Plekken voor na een gesloten plaatsing.
- Plekken voor na een behandelsetting.

Vaak zijn er contra indicaties zoals ASS, trauma, PTSS, suïcide, externaliserend gedrag.

5.5 ZORGINTENSITEIT – KOSTEN PER CLIËNT

Naast het type zorg is ook de zorgintensiteit een belangrijke factor. Zorgintensiteit is een combinatie van het type zorg (met bepaald tarief), hoe vaak deze zorg plaats vindt (bijv. 1 keer per maand) en de trajectduur. Een manier om zorgintensiteit uit te drukken is door te kijken naar de gemiddelde kosten per gebruiker per jaar.

In 2022 waren de gemiddelde gedeclareerde kosten per jeugdige per jaar ruim €15k. Voor 2023 is de prognose dat dit uitkomt op ruim €17k.

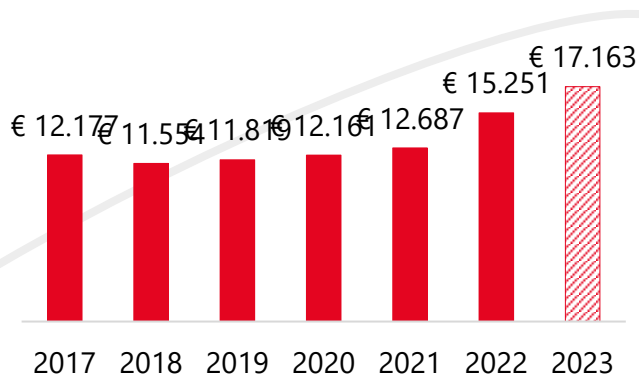
De gemiddelde gedeclareerde kosten per cliënt per jaar nemen vanaf 2018 ieder jaar toe (figuur 5.5a). In 2018 en 2019 is de kostenstijging lager dan de prijsindexatie. In 2020 en 2021 is de stijging gelijk aan de prijsindexatie en in 2022 en 2023 is de stijging hoger dan de prijsindexatie. In 2023 lopen de gemiddelde kosten met ruim 12 procent op waarvan 6,5 procent tariefstijging is. De kostenstijging door tariefproblematiek (zie hoofdstuk 4) is hier voor de vergelijkbaarheid niet in meegenomen.

In Enschede stijgen vanaf 2020 de kosten per cliënt. Deze stijging is sterker dan in Almelo en Hengelo (figuur 5.5b). Het is op dit moment niet duidelijk wat de reden is voor deze verschillen.

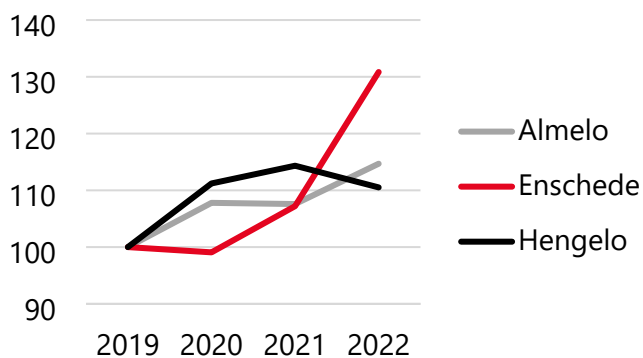
³³ Expertisenetwerk Jeugd Overijssel (geraadpleegd september 2023). RET. Via <https://expertisenetwerkjeugdoverijssel.nl/ret>

³⁴ Informatie-uitwisseling met voorzitter RET Twente per mail (september 2023)

Figuur 5.5a Gemiddelde gedeclareerde kosten per cliënt per jaar 2017-2023 (Programmabureau Sociaal)³⁵. Cijfers 2023 is prognose van juli '23.

Figuur 5.5b Ontwikkeling kosten per cliënt per jaar tussen 2019 (index=100) en 2022 (Kennispunt Twente)³⁶

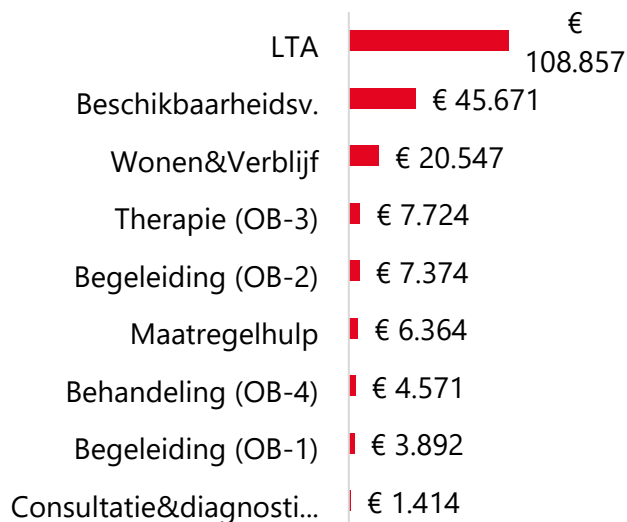
Figuur 5.5c laat zien dat LTA en Beschikbaarheidsvoorzieningen de hoogste gemiddelde kosten per persoon kennen, gevolgd door wonen en verblijf. LTA heeft zoals we eerder zagen relatief weinig gebruikers. Het aantal gebruikers van beschikbaarheidsvoorzieningen is iets groter. Bij wonen en verblijf speelt dat voor jeugdigen die hier gebruik van maken vaak ook aanvullende begeleiding of therapie wordt geboden. Daarmee worden de kosten per jeugdige nog hoger. Verdiepende analyses vanuit het Programmabureau Sociaal op ontwikkelingen tussen 2021 en 2022 laten zien dat er steeds meer begeleiding en therapie wordt ingezet naast verblijf.

Tussen 2021 en 2023 stijgen de kosten per cliënt voor bijna alle zorgsoorten met meer dan 20 procent. Hiervan is een deel van de verklaring indexatie en tariefproblematiek, daarnaast is er sprake van een complexere hulpvraag. Voor LTA en begeleiding (OB1) nemen de kosten per gebruiker juist af. Door kleine aantallen cliënten fluctueert de LTA zorg wat sterker, daarnaast zijn er mogelijk datatechnische redenen voor dit grote verschil. Dit zoeken we uit.

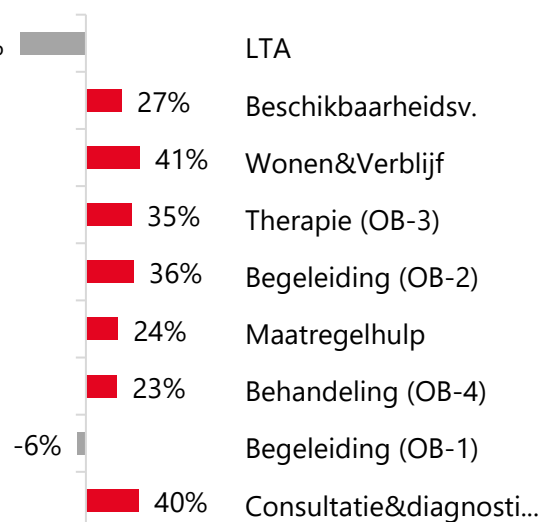
³⁵ Programmabureau Sociaal (2023). Kwartaalrapportage financiën sociaal domein, tweede kwartaal 2023.

³⁶ Twentse Monitor Sociaal Domein (versie 31 augustus 2023). Trends en ontwikkelingen – declaraties

Figuur 5.5c Gemiddelde kosten per cliënt per type jeugdhulp in 2022 (Programmabureau Sociaal)

Figuur 5.5d Ontwikkeling gemiddelde kosten per cliënt tussen 2021 en 2023 (Programmabureau Sociaal)

5.6 ZORGDUUR EN ZORGFREQUENTIE

Een onderdeel van de zorgintensiteit is de zorgduur. Programmabureau Sociaal van gemeente Enschede heeft hier extra analyses voor uitgevoerd. Zorgduur gaat over het aantal dagen tussen de start- en einddatum van een jeugdhulptraject. In deze analyse hebben we zorgduur uitgedrukt in gemiddeld aantal zorgdagen per jaar per jeugdhulpgebruiker. Dit kan dus tussen 1 of 365 liggen. Bij een gemiddelde van 365 dagen hebben alle kinderen alle dagen van het jaar zorg gehad en is er dus niemand gedurende het jaar ingestroomd of uitgestroomd. De gegevens voor 2023 zijn gebaseerd op een prognose.

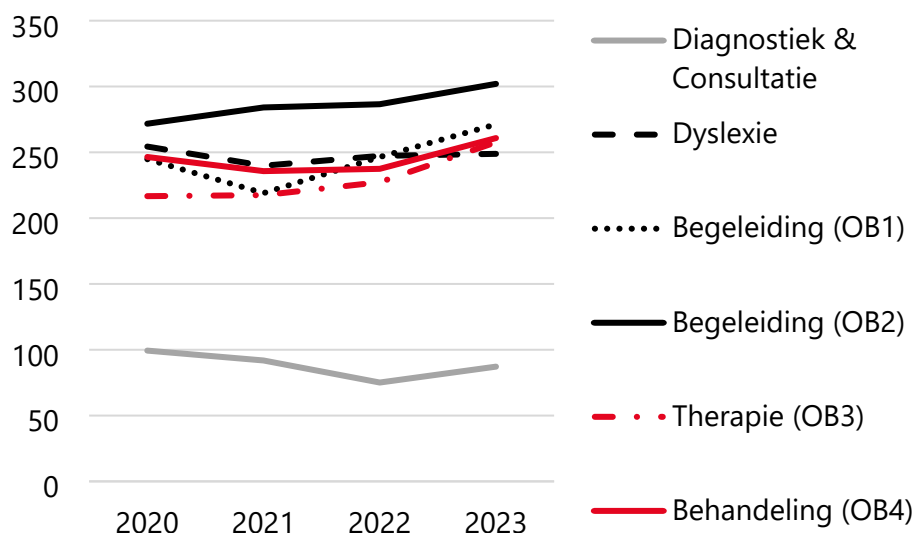
JEUGDHULP ZONDER VERBLIJF

Het gemiddeld aantal zorgdagen voor jeugdhulp zonder verblijf is het hoogst bij begeleiding (OB2). Deze vorm wordt net als therapie (OB3) regelmatig gecombineerd met verblijfszorg. Trajecten diagnostiek & consultatie kennen relatief de kortste duur.

Voor begeleiding, therapie en behandeling (OB1 t/m 4) neemt het aantal dagen in zorg toe (figuur 5.6a). Een verklaring hierbij vanuit de praktijk is dat de complexiteit van de hulpvraag bij jeugdigen toeneemt. Enerzijds als gevolg van een periode van "lock down" gedurende 2020 als gevolg van Corona, maar anderzijds ontstaat er ook meer druk in gezinnen als gevolg van financiële problemen en complexe echtscheidingen. Deze toenemende complexiteit kan een toenemende zorgduur veroorzaken.

Figuur 5.6a Gemiddeld aantal dagen zorg per jaar naar type jeugdhulp zonder verblijf 2020-2023

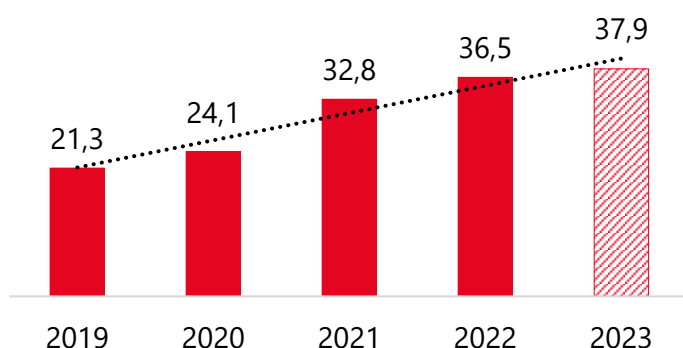
(Programmabureau sociaal). Aantal dagen in 2023 is een prognose van juli '23.

De meest ingezette ondersteuning zonder verblijf is behandeling (OB4 in vakjargon). Voor dit type zorg is ook gekeken naar de zorgfrequentie. Hierbij is gekeken naar het aantal gedeclareerde en betaalde zorguren per jaar per jeugdhulpgebruiker. Voor 2023 is een prognose gemaakt. Het gaat hierbij om behandeling van jeugdigen zowel in het kader van Jeugd en opvoedhulp, een licht verstandelijke beperking als GGZ problematiek. Er is sprake van een toenemend aantal uren behandel tijd per jeugdige per jaar (figuur .6). De sterkste stijging zit tussen 2020 en 2021. Dit is onder andere een gevolg van problematiek ontstaan in de "lock down" tijdens de coronacrisis. Met name psychische problematiek is daardoor toegenomen. Deze stijging loopt nog door in 2022 en 2023, maar wordt daarbij wel minder sterk.

Figuur 5.6b Gemiddeld aantal gedeclareerde en betaalde uren behandeling (OB4) per jaar, 2019-2023

(Programmabureau Sociaal). De uren over 2023 zijn een prognose van juli '23.

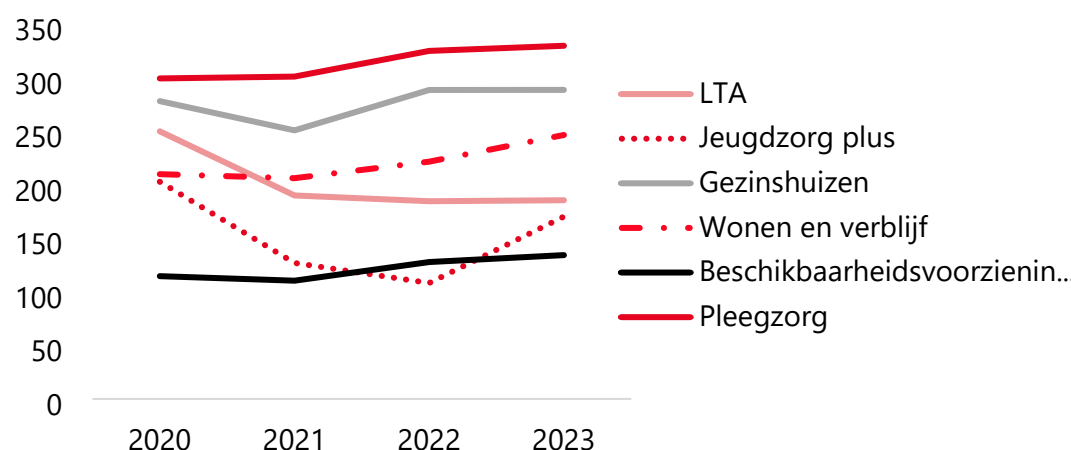
JEUGDHULP MET VERBLIJF

Jeugdhulp met verblijf via pleegzorg en gezinshuizen telt gemiddeld de meeste zorgdagen per jaar. Dit is een indicator voor een lange zorgduur. Dit is ook logisch omdat pleegzorg en gezinshuizen bedoeld zijn als

woonvoorzieningen, een alternatief thuis. Terwijl de andere verblijfsvoorzieningen bedoeld zijn voor behandeling en per definitie tijdelijk zijn. Voor pleegzorg en gezinshuizen is het gemiddeld aantal dagen tussen 2021 en 2022 toegenomen. Dit is precies ten tijde van de overgang naar het nieuwe woonplaatsbeginsel (zie kader blz. 25). Mogelijk is hiermee een samenhang en zijn de trajecten die er in 2022 bij zijn gekomen langdurigere trajecten.

Voor wonen en verblijf (in groepen) is een doorlopende stijging te zien in verblijfsduur, dus niet alleen tussen 2021 en 2022. De gemiddelde duur in jeugdzorg voor Jeugdzorg plus schommelt meer. Dit is te verklaren doordat het aantal jeugdigen in Jeugdzorg plus relatief klein is, waardoor extra in- of uitstroom van enkele kinderen al snel impact heeft op het gemiddeld aantal dagen zorg per jaar (figuur 5.6c).

Figuur 5.6c Gemiddeld aantal dagen zorg per jaar naar type jeugdhulp met verblijf, 2020-2023 (Programmabureau Sociaal). Aantal dagen in 2023 is een prognose van juli '23.

WACHTTIJDEN

Wachttijden in de jeugdzorg kunnen van invloed zijn op de zorgduur. Hier is landelijk en ook regionaal een programma voor opgestart. Hoewel bekend is dat er wachttijden zijn, is er op dit moment landelijk en regionaal geen goed bruikbaar inzicht in wat de wachttijden zijn en hoe die zich ontwikkelen³⁷. In het regionale project 'Aanpak wachttijden' wordt wel gewerkt aan een regionale monitor wachttijden.

UITSTROOM UIT ZORG

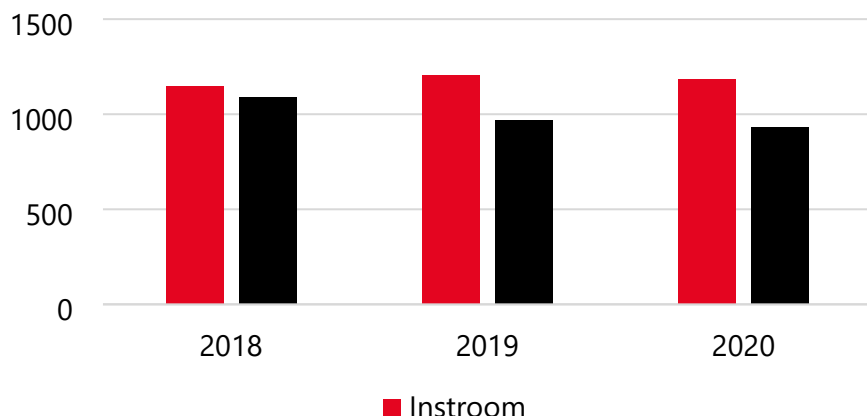
De in- en uitstroomanalyse van Kennispunt Twente laat zien dat er in 2020 in Enschede ongeveer 1,2 keer meer jeugdigen instroomden in jeugdhulp in dan dat er uitstroomden. Instroom is hier het aantal jeugdigen dat in een jaar jeugdhulp krijgt en in het hele kalenderjaar daarvoor niet. Uitstroom is het aantal jeugdigen dat in een jaar jeugdhulp krijgt en het hele kalenderjaar daarna niet. De kloof tussen in- en uitstroom wordt tussen 2018 en 2020 ook steeds groter (figuur 5.6d). Tussen 2018 en 2020 stagneert de uitstroom met name bij jeugdhulp zonder verblijf en in het bijzonder bij ambulante hulp op locatie aanbieder en in het netwerk van de jeugdigen en bij jeugdigen van middelbaar- en hoger opgeleide ouders³⁸.

³⁷ Pries et al (2022). Een functionele kijk op wachttijden. Wachttijden in de jeugdzorg begrijpen. VNG

³⁸ Kennispunt Twente (2023). Duidingssessie. Presentatie bij de bijeenkomst over de in- en uitstroomanalyse jeugdzorg Enschede op 17 mei 2023.

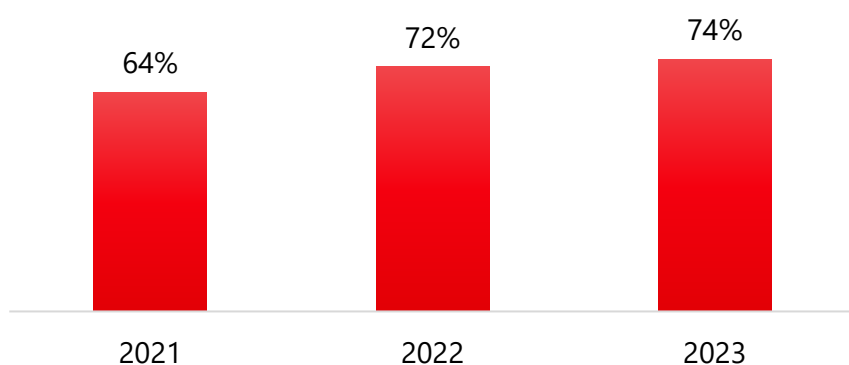
In Nederland en gemiddeld in de G40 is er eveneens een stagnerende uitstroom zichtbaar en eveneens een toenemende kloof tussen in- en uitstroom. Het beeld in Enschede is daarmee niet uniek. De toenemende zorgduur en de stagnerende uitstroom zijn ontwikkelingen die hand in hand gaan.

Figuur 5.6d Aantal jeugdigen dat nieuw instroomt en dat uitstroomt uit jeugdhulp in Enschede (Kennispunt Twente, bewerkt, 2022)³⁹

Een positieve trend is dat de jeugdigen die uitstromen steeds vaker duurzaam uitstromen, dat wil zeggen dat ze na het uitstromen minimaal zes maanden uit zorg blijven. Uit de kwartaalanalyse van het Programmabureau komt naar voren dat iets minder dan driekwart van de beëindigde trajecten in 2022 een duurzame zorgoplossing kent. Dit betekent dat een cliënt niet terugkeert binnen 6 maanden⁴⁰.

Figuur 5.6e Percentage duurzame uitstromers tussen 2021 en 2023 (Programmabureau Sociaal, 2023)⁹. De uitstroom van 2023 is een cijfer van juli '23

5.7 SAMENLOOP MET BIJSTAND EN WMO

Bij ruim zeven op de tien huishoudens waar jeugdhulp (JW) wordt geboden is dit de enige hulp vanuit het sociaal domein. Bij drie op de tien huishoudens met jeugdhulp is er ook hulp vanuit de participatiewet (PW) en/of de wet maatschappelijke ondersteuning (WMO).

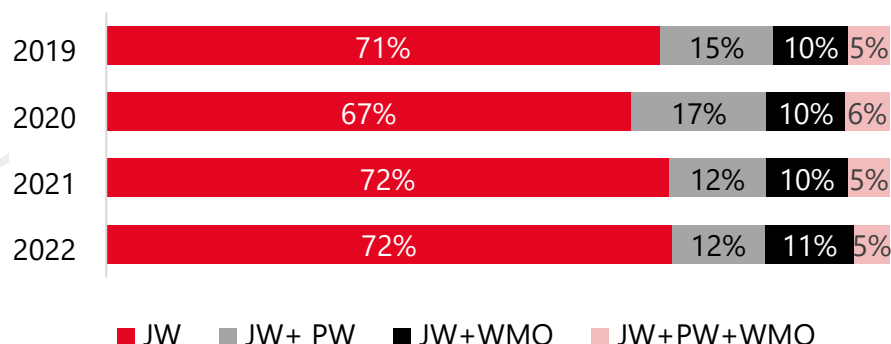
³⁹ Kennispunt Twente (2022). Verdiepende analyse in- en uitstroom in jeugdzorg in Enschede. Gebaseerd op CBS microdata.

⁴⁰ Programmabureau Sociaal (2023). Financieel kwartaaloverzicht Q2.

In de afgelopen jaren is de samenloop van gezinnen die hulp krijgen vanuit de Jeugdwet (JW) en óók te maken hebben met de participatiewet (PW) en/of de WMO stabiel gebleven. Dit is niet toe- of afgenomen (figuur 5.7a)

Figuur 5.7a

Huishoudens met jeugdhulp en gebruik van andere voorzieningen sociaal domein, tussen 2019 en 2022 voorlopige cijfers (CBS)⁴¹

5.8 CLIËNTTEVREDENHEID

Jaarlijks wordt een cliëntervaringsonderzoek uitgevoerd. Hiervoor vullen ouders en/of jeugdigen een vragenlijst in⁴². Ouders en jeugdigen zijn wat betreft de hulpvraag voor de gemeten zaken het meest positief over de bejegening (87% voelt zich serieus genomen en 80% geeft aan samen naar oplossing te hebben gezocht in gesprek).

Voor wat betreft de zorg zelf, zijn ouders en/of jeugdigen van de zaken die gemeten zijn, ook hier het meest positief over de bejegening (91% respectvol behandeld, 83% serieus genomen). Het meest kritisch is men over de snelheid van de hulp (25% vindt dit niet snel) en over de samenwerking tussen organisaties (21% vindt geen goede samenwerking). Van de gemeten punten is het vaakst behaalde resultaat dat de cliënt zich beter voelt (77%) en het gedrag verbeterd is (66%).

De cliënttevredenheid wordt jaarlijks gemeten en is tamelijk stabiel tussen 2017 en 2022. Wat opvalt is dat het samenwerken van verschillende organisaties tussen 2017 en 2020 verbeterde (van 46% in 2017 die vond dat dit goed ging naar 59% in 2020). Sinds 2020 is dit gedaald naar 52%.

Verder valt op dat sinds 2022 cliënten het vaker oneens en minder vaak eens zijn met de stellingen 'goed geholpen bij vragen en problemen' en 'hulpverleners weten genoeg'. Overigens is nog steeds driekwart hier positief over.

⁴¹ CBS Open data (geraadpleegd September 2023). Gebruik voorzieningen sociaal domein; aantal voorzieningen wijken, 2022

⁴² I&O Research (2023) Cliëntervaringsonderzoek Jeugd Enschede 2022

5.9 SAMENGEVAT

Wat valt nu op in Enschede?

- Enschede telt relatief veel jongeren die jeugdhulp met verblijf krijgen in vergelijking met de G40 (41 grote steden in Nederland). Dit hangt samen met het feit dat Enschede relatief veel ouders met een lager opleidingsniveau en een lager inkomen telt dan gemiddeld in de G40. En jeugdigen van ouders met een laag of middelbaar opleidingsniveau en een laag gezinsinkomen hebben meer kans om in jeugdhulp met verblijf te raken.
- In Enschede zijn er relatief weinig jeugdhulpverwijzingen via de huisarts, maar instroom via de huisarts neemt wel toe. Een mogelijke verklaring is dat relatief veel Enschedese huisartsen (circa 90%) een praktijkondersteuner Jeugd in hun praktijk hebben. Van deze praktijkondersteuners is bekend dat hun aanwezigheid in de praktijk bijdraagt aan minder jeugdhulpindicaties. Een andere mogelijke verklaring is dat de wijkteams in Enschede beter bekend zijn en sneller gevonden worden dan elders.
- De grootste groep nieuwe instromers krijgt jeugdhulp zonder verblijf via huisarts of wijkteams. Deze groep is qua inkomenssituatie en opleidingsniveau van ouders een doorsnede van de gemiddelde Enschedese jeugdige. Enschede volgt daarmee de landelijke trend dat steeds meer hogere inkomens gebruik maken van jeugdhulp zonder verblijf. De huisarts verwijst vaker naar GGZ-zorg, de wijkteams naar andere vormen van jeugdhulp.
- Jeugdigen uit een eenoudergezin hebben duidelijk meer kans om jeugdhulp te krijgen dan jongeren in een meeroudergezin. Dit geldt zowel voor jeugdhulp met verblijf als voor jeugdhulp zonder verblijf. Ongeveer 1 op de 6 kinderen groeit op in een eenoudergezin. In Enschede speelt dit thema in dezelfde mate als gemiddeld in de G40
- De zorgintensiteit (kosten per cliënt) is in Enschede de laatste jaren sterk toegenomen, meer dan in Hengelo en Almelo. Dit vraagt nog nader onderzoek.
- De zorgduur van met name ambulante jeugdhulp neemt toe. Dat de zorgduur toeneemt kan komen doordat trajecten zwaarder worden en intensievere zorg vragen, doordat er niet door- of uitgestroomd kan worden of doordat er wachttijden zijn.
- Voor behandelingen neemt de zorgfrequentie toe. Dit betekent dat de jeugdigen meer behandeluren per maand krijgen.
- Steeds meer kinderen stromen in in het speciaal onderwijs. Kinderen in het speciaal onderwijs hebben relatief vaker jeugdhulp nodig dan kinderen in het regulier onderwijs. Hier lijkt een gezamenlijke uitdaging met het onderwijs te zijn.

6. VERBETERKANSEN

In deze paragraaf gaan we in op wat er allemaal al gebeurt om jeugdhulp te verbeteren: landelijk, regionaal en lokaal. Daarna komen de verbeterkansen aan bod zoals genoemd vanuit veldgesprekken. Apart gaan we hierbij in op wat de jeugd er zelf van zegt.

6.1 LANDELIJKE MAATREGELEN

In juni 2023 is de definitieve landelijke Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028⁴³ gepresenteerd. Deze is tot stand gekomen in een samenwerking tussen cliëntenorganisaties, professionals via verschillende beroepsverenigingen, zorgaanbieders, gemeenten, kennispartners en de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Justitie en Veiligheid. De Hervormingsagenda Jeugd bevat een groot pakket afspraken om de jeugdzorg te verbeteren en financieel houdbaar te krijgen. Daarbij wordt van alle partijen inzet verwacht. Naast de Hervormingsagenda Jeugd is ook het Landelijke programmaplan 2023-2026 Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming⁴⁴ relevant. Hierbij zijn duidelijke relaties met de Hervormingsagenda Jeugd. Het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming heeft specifiek betrekking op de jeugdbeschermingsketen. Hierbij gaat het om de hulp en bescherming aan kinderen en volwassenen (0-100) zodanig te organiseren, dat de veiligheid in gezinnen en huishoudens verbetert, de betrokkenen zich beter gezien en gehoord voelen en er minder gedwongen maatregelen nodig zijn.

De Hervormingsagenda beschrijft de volgende opgaves:

- 1) Afbakenen en verduidelijken wat jeugdzorg is en daarnaast is een stevige pedagogische basis nodig.
- 2) Jeugdhulp steviger verbinden met aanpalende domeinen als het onderwijs, volwassenen-ggz en bestaanszekerheid
- 3) Stevige lokale teams en toegang
- 4) Terugdringen residentiële jeugdhulp
- 5) Kwaliteitsverbetering en blijvend leren
- 6) Verbeteren van organisatie en inkoop specialistische jeugdzorg
- 7) Eenvoudigere uitvoering en inkoop, minder administratieve lasten en aanpak negatieve effecten marktwerking
- 8) Verbeteren inzicht in het functioneren van het jeugdstelsel met data en monitoring

Bij de verschillende opgaves staan in de Hervormingsagenda Jeugd landelijke maatregelen en maatregelen die regionale of lokale implementatie vragen. Hieronder benoemen we de landelijke maatregelen die impact zullen hebben op onze lokale strategie en resultaten.

Landelijke maatregelen vanuit de Hervormingsagenda betreffen onder andere:

- Het initiëren van een maatschappelijk dialoog over normaliseren
- Aanpassing van de Jeugdwet op 1) reikwijdte jeugdhulp en 2) verduidelijking van toereikend aanbod van basisvoorzieningen.
- Het bieden van handreikingen, kwaliteitskaders en convenanten ter ondersteuning van de lokale praktijk.

⁴³ Hervormingsagenda Jeugd 2023 - 2028 | Rapport | Rijksoverheid.nl

⁴⁴ Ministerie VWS & ministerie J&V (2023). Programmaplan 2023-2026. Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. <https://www.voordejeugdenhetgezin.nl/toekomstscenario-kind-en-gezinsbescherming/documenten/publicaties/2023/07/17/programmaplan-toekomstscenario-kind-en-gezinsbescherming-2023-2026>

- O.a. handreiking begrenzing reikwijdte en pedagogische basis, kwaliteitskader brede analyse, convenant stevige lokale teams, kwaliteitskaders en onderzoeksagenda.
- Landelijke contractering specialistische zorg.
- Ontwikkelen van landelijke standaarden voor inkoop, kwaliteit en administratie en vereenvoudiging productcodes, vaststellen landelijke maximum tarieven voor regionaal en landelijk ingekochte zorg, invoering Amvb reële prijs.
- Landelijke structurele monitoring van het jeugdhulpstelsel.

Landelijke maatregelen vanuit het programmaplan toekomstscenario kind- en gezinsbescherming:

- Ontwikkelen leidraden en ondersteuningspakketten en handelingskaders voor lokale teams over werken aan veiligheid en voor regionale veiligheidsteams over integraal systeem- en mensgericht werken.
- Leren vanuit verschillende proeftuinen.
- Inrichten regionale veiligheidsteams en expertiseplatforms
- Ontwikkelen passende juridische kaders

6.2 REGIONALE MAATREGELEN

Op regionaal niveau werken we samen met andere Twentse gemeenten in de Samenwerkingsagenda (uitwerking van de Regiovisie Jeugdhulp), de strategische inkoop Jeugdhulp en Twentse Koers. Als grote gemeente heeft Enschede ook een aantal extra taken waarvoor het Rijk specifieke uitkeringen verstrekt (SPUK's). Het ministerie van VWS heeft in 2020 acht landsdelen opdracht gegeven om een expertisenetwerk op te zetten voor complexe jeugdhulp. Enschede is hiervoor coördinerend gemeente voor Overijssel. Daarnaast is Enschede coördinerend gemeente voor Overijssel voor de transitie van de open residentiële voorzieningen of open driemilieusvoorzieningen. De uitvoering hiervan vindt plaats in 2023 en 2024.

Hieronder benoemen we de regionale maatregelen die impact zullen hebben op onze lokale strategie en resultaten. Het betreft maatregelen vanuit verschillende hierboven genoemde samenwerkingen.

Al lopende initiatieven

- Regionale acties op thema onderwijs en zorg: Schoolaanwezigheidsprogramma, versterken samenwerking op schoollocaties met relatief veel sociale problematiek, versterken samenwerking rond 35 zorgintensieve scholen in Twente (voortzetting vanuit samenwerkingsagenda)
- Vermindering instroom jeugdzorgplus
- Ombouw naar kleinschalige verblijfsvoorzieningen regionaal (SPUK driemilieusvoorziening)
- Regionale aanpak wachttijden
- Regionale afstemming en uitwisseling contractmanagement en platform bedrijfsvoering
- Regionaal expertisenetwerk Jeugd
- Regionale monitoring vanuit Kennispunt Twente
- Twentse Koers, themalijn: schulden en armoede en preventie en gezondheid

Geplande initiatieven of initiatieven in ontwikkeling

- Regionale acties op thema wonen en zorg: regelen van flexibele zorg in kleinschalige woonvormen in de wijk, beleidsrijke invulling SPUK driemilieusvoorziening: verminderen instroom in residentiële instellingen en vergroten

uitstroom, een beleids- en beoordelingskader voor totstandkoming van woon/zorginitiatieven (samenwerkingsagenda)

- Regionale acties op thema onderwijs en zorg: contacten tussen scholen, zorgaanbieders en gemeenten faciliteren, multi-disciplinaire overleggen op scholen versterken, ontwikkelen schakelarrangementen om meer leerlingen vanuit speciaal onderwijs naar regulier onderwijs te laten gaan, werken met toekomstplan voor jongeren die vanuit VSO/PRO onderwijs verlaten, doorontwikkelen van de onderwijs-jeugdhulp monitor (samenwerkingsagenda)
- Regionale acties op thema samenwerken met de sociale basis: overzicht creëren hoe in twente sociale basis is georganiseerd, tactisch platform van managers lokale toegangsteams van Twentse gemeenten (samenwerkingsagenda)
- Regionale acties op thema passende ambulante zorg: domeinoverstijgende verklarende analyse, integraal samenwerken faciliteren en passend financieren, opzetten GiZteams, ontwikkeling passend ambulant aanbod voor jeugdigen met hoog-complexe zorgvraag (samenwerkingsagenda)
- Regionale uitwerking toekomstscenario kind- en gezinsbescherming (samenwerkingsagenda gedwongen kader)
- Strategische inkoop 2025-2028, aandacht voor normaliseren, op- en afschalen, vermijden wachttijden, sturen op doelen, ontwikkeling lokale sociale basisinfrastructuur, vermindering administratieve lasten en datagedreven werken.
- Twentse Koers, themalijn: Jeugd

6.3 LOKALE MAATREGELEN: WAT WE AL DOEN

De toegang hebben we al sinds de decentralisaties van 2015 georganiseerd via wijkteams. Dit is een samenwerking tussen gemeente Enschede en SMD, waarbij SMD voor de bezetting zorgt en zorg draagt voor het vakmanschap en de gemeente Enschede ondersteuning biedt via backoffice en bedrijfsbureau. Daarnaast is er ook de toegang via de huisartsen, gecertificeerde instellingen en jeugdartsen en medisch specialisten. Toezichthouders controleren of de zorg die aanbieders bieden rechtmatig is. De kwaliteit van zorg wordt door de inspectie van volksgezondheid beoordeelt.

Naast de uitvoering van deze taken heeft Enschede de afgelopen jaren ook verschillende aanvullende initiatieven genomen die bijdragen aan een betere uitvoering van de Jeugdwet. Het onderstaande overzicht zet de belangrijkste initiatieven op een rij, gerangschikt naar de opgaves uit de hervormingsagenda.

Stevige pedagogische basis

- Schoolwijkcoaches / IKC Wijkcoaches
- Breed scala aan voorliggende activiteiten⁴⁵
- Kracht van Verenigingen
- BSO+ / VVE+
- Armoederegelingen voor kinderen
- Aanpak op scheidingen: Kies / Bram
- Opvoedondersteuning (bijv. mamacafé, dreumescafé, gezinsondersteuning en begeleiding, loes.nl)

⁴⁵ Westenenk, E. (2023). Beschermend tegen de kou. Een onderzoek naar beschermende factoren om mentale problemen bij jongeren in Enschede te voorkomen.

- Jongerenwerk en Jeugdwerkonline

Jeugdhulp verbinden met aanpalende domeinen

- Schoolwijkcoaches / IKC Wijkcoaches
- OJA Scholen
- Doorbraakmethode/ Maatwerkroute: Toekomstplan/ Flexibel budget

Stevige lokale teams

- POH Jeugd (90% huisartspraktijken)
- Samenwerkingsafspraken GI
- Presentiebenadering wijkteams

Kwaliteitsverbetering en blijvend leren

- Werken aan kwaliteit wijkteams (kwaliteitsplan, kwaliteitsfunctionaris, leerkringen)

Verbeteren inzicht in het functioneren van het jeugdstelsel met data en monitoring

- Kwartaaloverzichten (A3's) bespreken met wijkteams, bedrijfsbureau

6.4 LOKALE KANSEN: VANUIT DE JEUGD

Op 28 september heeft een bijeenkomst plaatsgevonden met 6 jongeren uit de Jongerenraad van jeugdhulpaanbieder Jarabee. Onder leiding van Kinderperspectief zijn we met deze jongeren op zoek gegaan naar wat voor jongeren passende jeugdhulp is en wat hen had kunnen helpen jeugdhulp te voorkómen. Ook hebben we naar hun positieve en negatieve ervaringen gevraagd en naar verbeter suggesties. De kern van hun betoog is luister naar mij, doe daar iets mee, probeer me niet in een hokje te passen, maar kijk wat bij mij past en waar ik behoefte aan heb.

Passende jeugdhulp is

- Als geluisterd wordt naar de jongere/ het kind zelf en hier iets mee wordt gedaan
- Hulp zonder hokjes, ieder kind is namelijk uniek en verdient een aanpak die bij hem of haar past.
- Hulp waar het kind/jongere behoefte aan heeft en zich geholpen mee voelt
- Hulp die situatie verbetert, niet alleen minder verslechtert
- Hulp uit het hart en die niet draait om geld

Wat jongeren nodig hebben in of uit hun omgeving om te voorkomen dat ze te maken krijgen met jeugdhulp?

- Ouders moeten klaar zijn voor ouderschap
- School als prettige plek (aandacht voor pesten, voor problemen thuis, niet afrekenen op prestaties)
- Iemand in je omgeving om fijn mee te praten / vertrouwenspersoon

6.5 LOKALE KANSSEN: VANUIT VELDGESPREKKEN

Vanuit de veldgesprekken zijn vanuit verschillende invalshoeken kansen benoemd voor de Enschedese praktijk om jeugdhulp te voorkómen of beter passend te laten zijn. Deze zijn voorlopig ingedeeld in 17 punten.

Kansen om jeugdhulp te voorkómen danwel passend toe te wijzen:

1 Afbakenen en verduidelijken wat jeugdzorg is en wat niet: te zijner tijd implementeren van de handreiking en wetswijziging in afbakening reikwijdte en eventueel kan hierop ook vooruitgelopen worden.

2 Versterken pedagogische basis: met de partners uit de pedagogische basis in kaart brengen hoe zij gezamenlijk gehoord geven aan de opdracht om een pedagogische basis te vormen voor jeugd en gezinnen. Eventueel kan op onderdelen de pedagogische basis uitgebreid worden. Bijvoorbeeld via activiteiten in de voorschoolse leeftijd, ondersteuning rondom fase-overgangen in het leven, preventieve programma's voor pedagogische vaardigheden en psychische flexibiliteit bij ouders.

Lokale initiatieven in de plan- of opstartfase die hier bij aansluiten:

- Extra preventieactiviteiten in kader van Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)
- Programma Kansrijk Enschede
- Nieuwe aanbesteding welzijnswerk
- Familiehuis, eerste 100 dagen
- Project "Relaties en opvoeden "een vak apart

3. Stevige lokale teams: In de hervormingsagenda wordt gesproken over het belang van stevige lokale teams. Hierbij zijn een reeks concrete criteria genoemd. Voor een aantal criteria is er nog verbeterpotentieel, zoals de nabijheid van specialistische expertise als casussen complex worden, de samenwerking met andere verwijzers, het inzetten op collectieve oplossingen en zelf hulp bieden.

Lokale initiatieven in de plan- of opstartfase die hier bij aansluiten:

- Onderzoek naar de wijkteams / Ontwikkelagenda wijkteams: op basis van een brede scan wordt een ontwikkelagenda opgesteld voor doorontwikkeling van de wijkteams. Hier is ook een link naar de hervormingsagenda jeugd.
- Inzet POKgelden. Versterken dienstverlening kwetsbare inwoners
- Nieuwe verordening Jeugd

4. Verbinding aanpalende domeinen (Werk en inkomen, leerplicht, schuldhulp en armoede): Hoewel vanuit de wijkteams vanuit het gezin wordt gekeken, blijkt het in de Enschedese praktijk soms toch weerbarstig om gezamenlijk tot de beste aanpak voor een gezin te komen. De lijnen tussen de wijkteams en werk en inkomen kunnen nog wat korter. De hervormingsagenda adviseert een coördinator aan te wijzen als parallel aan jeugdhulp ook andere hulp wordt geboden in een gezin. Werken in fysieke nabijheid van elkaar noemen enkele wijkteammedewerkers die we spraken als stimulans om gemakkelijker samen te werken.

5. Samenwerking externe verwijzers verbeteren Naast de wijkteams zijn ook de GI en huisartsen belangrijke verwijzers. Door meer samenwerking met externe verwijzers, worden verwijzingen kwalitatief beter en passender en zijn ook minder verwijzingen nodig, omdat oplossingen in de sociale basis benut worden. Bij huisartsen zijn al veel poh's werkzaam. Sinds kort is er ook een project Welzijn op recept gestart om de verbinding tussen sociaal domein en huisarts te verbeteren. Tussen de GI's en wijkteams zijn er samenwerkingsafspraken. Beide partijen zien mogelijkheden hoe deze samenwerking verbeterd kan worden. Men weet elkaar niet goed te vinden en te benutten. Verschillende partijen benoemen de inzet van een coördinator externe verwijzingen als een manier om beter af te stemmen over de inzet van jeugdhulp.

Lokale initiatieven in de plan- of opstartfase die hier bij aansluiten:

- Pilot Welzijn op Recept bij huisartspraktijken

6. Verbinding jeugdhulp en onderwijs verder vormgeven Er zijn verschillende samenwerkingen met het onderwijs. Zo zijn er OJA-scholen en de inzet van IKC wijkcoaches, inzet schoolaanwezigheidsbeleid. Dit naar tevredenheid van wijkteams en onderwijs. Dit zou nog verder uitgebreid kunnen worden. Er zijn nog kansen voor meer verbinding met het voortgezet onderwijs. Met de afbouw van 3milieu-voorzieningen komen jeugdigen die destijds onderwijs kregen binnen de 3milieuvoorziening in het speciaal onderwijs terecht. Dit kan ook leiden tot extra jeugdhulpvragen in de onderwijssetting. Er is soms samenloop tussen passend onderwijs en jeugdwet. Mogelijk kan hier ook een integrale indicatie voor worden afgegeven.

Kansen om beter passende zorg te bieden:

7. Terugdringen residentiële zorg Op Twents niveau wordt gewerkt aan het terugdringen van residentiële zorg. Wat is er nu lokaal nog mogelijk om hierin extra te doen? In de veldgesprekken wordt genoemd dat er geïnvesteerd moet worden in plekken waar kinderen onvoorwaardelijk mogen zijn, als thuis wonen niet kan. Dan wordt doorplaatsen minder. Verder wordt het stimuleren van de ontwikkeling van alternatieve ambulante zorg voor residentieel verblijf genoemd. Naast een uitbreiding van het aanbod wordt ook goede triage bij de toegang genoemd zodat je in situaties waar nodig is tijdig wat zwaardere specialistische jeugdhulp inzet, waarmee je verblijfschulp kan voorkómen. Hier kunnen aanbieders ook hun specialistische kennis toevoegen.

8 Kwaliteitsverbetering en blijvend leren Op verschillende vlakken zien partijen kansen om iets te verbeteren in de kwaliteit van zorg of de rechtmatigheid van zorg en het borgen van kennis. De hervormingsagenda adviseert om te sturen op een cultuur van voortdurend leren bij professionals en instellingen. Binnen de verschillende disciplines gebeurt dit al (wijkteams, aanbieders). Kans is er in gezamenlijk leren bijvoorbeeld over een thema als op- en afschalen van zorg.

9 Kansen in inkoop en organisatie specialistische zorg Enschede koopt jeugdhulp samen met andere Twentse gemeenten regionaal in. Momenteel is men bezig met de strategische inkoop vanaf 2025. De inkoopstrategie is een middel van de gemeente om het zorglandschap te laten aansluiten bij de eigen visie. Het regionaal inkopen is een aanbeveling vanuit de hervormingsagenda omdat dit veel administratieve last scheelt bij aanbieders. Hiervoor is er een wetsvoorstel verbetering beschikbaarheid van zorg voor jeugdigen opgesteld waarin per zorgvorm de verplichting tot regionale samenwerking is opgenomen. In de regionale strategische inkoop worden alle vormen van

jeugdhulp, ook de lichtere vormen ingekocht. Enschede is nauw betrokken bij dit strategische inkoopproces, maar moet hierin natuurlijk afstemmen met andere gemeenten. De lokale invloed is hier beperkt.

10 Escalatie voorkomen In Enschede is relatief veel crisiszorg. Bij complexe casussen is het zaak om tijdig partijen samen te brengen om escalatie te voorkomen. Hier zijn mogelijk kansen voor verbetering door dit te organiseren en regie-afspraken te maken. Bij complexe casussen wordt het belang genoemd om tijdig expertise in te vliegen of te consulteren.

11 Beperken zorgduur Er zijn in de veldgesprekken verschillende suggesties gekomen om de zorgduur te beperken. Bijvoorbeeld door bij erkende interventies een normering als richtlijn te hanteren. Het blijft uiteindelijk maatwerk, maar het kan wel een aanknopingspunt zijn om in een evaluatiegesprek naar te vragen. Een andere suggestie is om in sommige situaties eerder op te schalen naar zwaardere zorg, waardoor je uiteindelijk de zorgduur beperkt. Hiervoor moet scherper met elkaar gedefinieerd worden bij welke doelgroep, in welke situaties dit nodig is. Vanuit de hervormingsagenda wordt genoemd om afspraken te maken bij contractering zorgaanbieders hoe tijdens de looptijd op de gemiddelde contractduur wordt gemonitord en gestuurd.

12 Afschalen zorg Extra aandacht voor de evaluaties bij herindicaties bij verwijzers is ook een aandachtspunt. Door drukte kan dit nog wel eens erbij inschieten. Het werken met een vierogenprincipe bij verlengingen helpt mogelijk ook om onnodig een herindicatie te geven. Hier hebben wijkteams ruimte voor nodig. Als GI's en gemeenten dichter op elkaar werken, elkaar beter kennen en vertrouwen is wellicht voor GI gemakkelijker om af te schalen naar wijkteams. Een andere suggestie is om in contracten met zorgaanbieders de verplichting op te nemen om in zorg ook af te schalen.

13 Versterken datagedreven werken en leren Het bedrijfsbureau van de gemeente Enschede kent al een team dat informatievoorziening verzorgt en dit ook ieder kwartaal met de teams bespreekt. Hier zou nog meer uit gehaald kunnen worden, door meer vraaggericht informatie te bieden en specifieke analyses te doen om inzicht te krijgen in bepaalde signalen/problematiek vanuit de praktijk. Ook kan er nog meer geleerd worden uit de data, bijvoorbeeld in sessies met professionals vanuit wijkteams, aanbieders, GI's, huisartsen etc.

Kansen om de betaalbaarheid te vergroten:

14 Inefficiënties wegnemen Het wegnemen van inefficiënties en onnodige bureaucratie helpt te besparen. Er zijn enkele punten genoemd: zorgen voor een duidelijke route voor klachtenafhandeling van ouders, dit is lang niet altijd duidelijk. Aanbieders zien nog registratielast door volumetoekenning op minuten en verslaglegging op cliëntniveau.

15 Onnodige zware hulp voorkomen Soms wordt zwaardere hulp ingezet omdat lichtere hulp niet voorhanden is, terwijl dit net zo goed geschikt zou zijn. Uit de veldgesprekken komen hier enkele voorbeelden uit naar voren. Dit gaat vaak om specifieke situaties. Bijvoorbeeld zorg dat het speciaal onderwijs bekend is met voorliggende naschoolse mogelijkheden, zodat je voorkomt dat een school een ouder voor de vakantie doorverwijst naar dagbesteding via een indicatie. Of zet bij begeleiding van een omgangsregeling een taxi in, in plaats van begeleiding van een jeugdhulpbegeleider.

16 Schrappen Om kosten te besparen kan ook gekeken worden of er dingen die we doen, geschrapt kunnen worden. Een suggestie is om projecten langs te lopen en projecten te schrappen waarvan de effectiviteit uitblijft, of onzeker is. Een andere suggestie vanuit de veldgesprekken is om inefficiënte netwerkoeverleggen te beperken of te besparen op ondersteunende diensten.

17 Versterken inkomstenkant De gemeente Enschede heeft sinds 2022 extra kosten vanwege de jeugdigen die met de wijziging van het woonplaatsbeginsel. Zij wordt hier ten dele voor gecompenseerd door het Rijk. Hier kan een lobby op gevoerd worden richting het Rijk. Daarnaast kwam uit één van de veldgesprekken naar voren dat het belangrijk is om jeugdhulpkosten niet alleen als 'lasten' te zien, maar ook als een investering in 'toekomstige baten'. Kijk hiervoor breed over de domeinen heen naar effecten op Wmo-gebruik, Participatiewet, schuldhulpverlening.

7. DISCUSSIE

In de komende maanden zetten we de inzichten uit deze discussienota om in concrete maatregelen. Naast voorgaande input, betrekken we daarbij ook graag de inzichten van uw raad. Daarbij hebben we een aantal stellingen geformuleerd die we nadrukkelijk in gesprek willen brengen. Op basis van dat gesprek kunnen we de concrete uitwerking ter hand nemen en waar nodig bijstellen.

STELLING 1: WE TORNEN NIET AAN ONZE PRINCIPES VOOR GOEDE JEUGDHULP.

Samen met alle Twentse gemeenteraden hebben we in de Regiovisie Jeugd acht leidende principes vastgesteld voor de uitvoering van jeugdhulp in onze regio die er op gericht zijn om het beste te doen voor onze Jeugd. Hier willen we niet aan tornen. Onze jeugd is een kwetsbare groep die we niet in de kou willen laten staan door bijvoorbeeld extra wachttijden te creëren om kosten te besparen of door de gewenste verschuiving naar meer gezinshuizen te stoppen, omdat dit duurder is dan de zorg in groepen. We realiseren ons dat investeren in de jeugd ook besparen is in de toekomst (wmo, p-wet, veiligheid).

STELLING 2: WE ZIJN ONS ERVAN BEWUST DAT WE DE TEKORTEN MAAR BEPERKT BINNEN DE JEUGDHULP KUNNEN OPLOSSEN.

We hebben binnen de gemeente Enschede het principe om de wettelijke taken die wij van het Rijk krijgen uit te voeren binnen de Rijksmiddelen die we hiervoor krijgen. Uit de huidige voorlopige analyse zijn geen gemakkelijke oplossingen naar voren gekomen die de kosten drastisch omlaag brengen en recht blijven doen aan onze eigen leidende principes. Ook als we onze principes voor goede jeugdhulp overboord zetten is het maar de vraag of we de tekorten kunnen oplossen. Door de open einde regeling in de Jeugdwet zijn de mogelijkheden beperkt⁴⁶. Daar komt nog bij dat in 2022 en 2023 de tekorten extra zijn opgelopen door redenen die niet te relateren zijn aan het toenemend zorggebruik, maar eerder aan het gebrek aan rijkscompensatie. We zullen het gesprek met het Rijk dus indringend voort moeten zetten.

STELLING 3: WE KIEZEN VOOR EEN LANGETERMIJNSTRATEGIE WAARMEE WE GEDULDIG SAMEN MET ONZE PARTNERS DE HULP VERBETEREN OM BOEMERANGBELEID EN SYSTEEMDENKEN TE VOORKOMEN

Als we naar de voorgestelde maatregelen uit de Hervormingsagenda Jeugd kijken en dit naast de Enschedese praktijk leggen, kunnen we constateren dat we daarin op de goede weg zijn. Dat is van de ene kant een prettige bevestiging voor de initiatieven die in gang zijn gezet (POH jeugd, maatwerkroute toekomstplan, de breed werkende wijkteams, BSO+) en anderszijds een teleurstelling, omdat hier weinig extra kansen voor verbeteringen uit blijken. De verschillende spelers uit de Enschedese praktijk zien vooral aanknopingspunten voor verbetering in het beter met elkaar verbinden van de verschillende ketenpartners in het veld. Dit aspect komt ook terug in de hervormingsagenda. Denk hierbij aan betere afstemming tussen verschillende verwijzers in jeugdhulp, het dichterbij brengen van de expertise van zorgaanbieders bij de wijkteams, een sterkere verbinding tussen gemeentelijke professionals die vanuit verschillende invalshoeken kwetsbare gezinnen helpen (jeugdhulp, wmo, onderwijs, werk&inkomen, armoede), het verbinden van de verschillende partijen in het voorliggend veld, verdere samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. Dit vraagt kennis van elkaars expertises, onderling vertrouwen,

⁴⁶ Gemeente Enschede (2017) Dilemmadocument Maatregelen tekorten Jeugdhulp.

goede onderlinge afspraken. Dit is geen quick fix, maar vraagt om een langetermijnstrategie. We verwachten dat dit kan bijdragen aan minder instroom in jeugdhulp, een beperktere zorgduur en gemiddeld genomen minder intensieve hulp. Met het roer omgooien heb je kans op boemerangbeleid. Onderzoek van Sharon Stellaert laat zien dat elke stelselwijziging en beleidsverandering begint met het idee het moet echt anders doen en dat dat nooit heeft gewerkt.

STELLING 4: WE GAAN VOOR MEER SAMENWERKING EN MINDER MARKTWERKING

De onbalans tussen complexe zorg en lichte zorg in het systeem is een van de gevolgen van marktwerking in de jeugdzorg zo schreef staatssecretaris van Ooijen in een brief aan de kamer in 2022. De groei van aanbieders moet aan banden worden gelegd. Bovendien moeten reële tarieven worden betaald die passen bij de soort zorg die geleverd wordt, zodat het niet langer loont om alleen lichte goedkope zorg aan te bieden. Gemeenten moeten een meer nadrukkelijke rol nemen in het formuleren van de opdracht en de sturing op de samenwerking in het stelsel van aanbieders.

STELLING 5: OM JEUGDHULP TE VOORKÓMEN MOETEN WE VERDER KIJKEN DAN DE GRENZEN VAN JEUGDHULP

De huidige opdracht voor het ontwikkelen van een strategie duurzame jeugdhulp is gericht op het zoeken naar verbeteringen binnen de uitvoering van de Jeugdwet. De richting vanuit de landelijke Hervormingsagenda Jeugd is nadrukkelijk ook domeinoverstijgend.

Om niet elke hulpvraag met jeugdzorg te hoeven beantwoorden, is het van belang dat jeugdigen en gezinnen zoveel mogelijk toegerust zijn om (hulp)vragen gezamenlijk en in hun sociale context op te pakken en als dat niet lukt, antwoorden laagdrempelig weten te vinden binnen de pedagogische basis. De 'pedagogische basis' bestaat uit onder andere opvang, onderwijs, welzijn, jongerenwerk, sport en jeugdgezondheidszorg en lokale teams met laagdrempelige informatie voor ouders over opvoeden en opgroeien. Hierin spelen beleidsterreinen zoals welzijnswerk, buurtwerk, onderwijs, publieke gezondheid, sport en recreatie etc een rol. We zien de (voor)school als een belangrijke plek, waar de nood van jongeren in beeld kan komen en door een goede samenwerking tussen jeugdhulp en onderwijs vroegtijdig kan worden geadresseerd.

Een ander aspect is dat bij sommige hulpvragen jeugdhulp voor een kind niet de meest passende hulp is, omdat problemen worden veroorzaakt door stress of schulden van ouders. Daarom is het van belang bestaans-, inkomens- en woonzekerheid te versterken, participatie te bevorderen en kansenongelijkheid tegen te gaan. Dit zit op beleidsterreinen zoals: wonen, werk & inkomen, schuldhulpverlening, armoedebeleid.

De verschuiving van jeugdhulpinzet naar preventieve inzet of inzet op gezinsproblemen of ouderfactoren, gaat naar verwachting in ieder geval voor de komende jaren geen kostenbesparing opleveren. Mogelijk in het begin een kostentoeename en daarna een kostenverschuiving. Deze beweging zal naar verwachting wel bijdragen aan betere hulp aan jeugdigen.

STELLING 6: LAAGDREMPELIGE TOEGANG BLIJFT EEN NOODZAAK OOK AL ZIEN WE DAARDOOR MEER

Binnen de gemeente Enschede leggen we veel nadruk op de zichtbaarheid en aanwezigheid van lokale teams. Zo zijn er negen wijkwijzers en zijn wijkteammedewerkers ook steeds meer aanwezig in scholen en IKC's. Deze zichtbaarheid zorgt voor laagdrempeligheid en het voortijdig signaleren van eventuele problemen. De andere kant is dat je ook meer ziet. Misschien ook situaties die zich anders zelf wel hadden opgelost. Door vroegtijdig signaleren, bijvoorbeeld via de school als vindplaats, kunnen we voorkómen dat situaties escaleren of uiteindelijke zware zorg nodig is. Dit is prettiger voor onze jeugdigen. Door laagdrempelige toegang en vroegtijdig contact kan sneller naar voorzieningen in de pedagogische basis worden verwezen. Je bent meer aan 't normaliseren.

8. VERVOLG

Met de analyse tot en met nu toe krijgen we beter zicht op onze lokale situatie. Waarin wijken we af van andere gemeenten en wat zijn opvallende trends? Soms roept dat weer nieuwe vragen op die helpen het plaatje scherper te krijgen. We gaan nog enkele zaken uitzoeken ([zie 3.4](#)) die ons helpen de verbeterkansen meer te richten. Met de reacties van uw raad op deze discussienota ronden we dit jaar de analysefase af.

Met verschillende betrokkenen bij de jeugdhulp in Enschede binnen en buiten de gemeente hebben we gesproken over de eigen rol in jeugdhulp en waar verbeterkansen liggen. Hoewel naar voren is gekomen dat er geen eenvoudige oplossing is voor de problemen in de jeugdhulp, zijn er wel ideeën bij de verschillende partners en jeugdigen waar nog kansen liggen. Die kansen worden vooral gezien in het beter met elkaar verbinden van de verschillende ketenpartners in het veld, zoals betere afstemming tussen verschillende verwijzers in jeugdhulp, het dichterbij brengen van de expertise van zorgaanbieders bij de wijkteams, een sterkere verbinding tussen gemeentelijke professionals die vanuit verschillende invalshoeken kwetsbare gezinnen helpen (jeugdhulp, wmo, onderwijs, werk&inkomen, armoede, echtscheidings- en opvoedondersteuning), het verbinden van de verschillende partijen in het voorliggend veld en verdere samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. Jeugdigen hebben ons gewezen op het belang goed te luisteren naar het kind. De komende periode gaan we ideeën verder uitwerken en verbinden met wat er al in gang is gezet.

Teksten Wijkteams, Strategie & Beleid Sociaal,

Datum 9 november 2023

Aan dit document kunnen geen rechten worden ontleend

ENSCHDE